

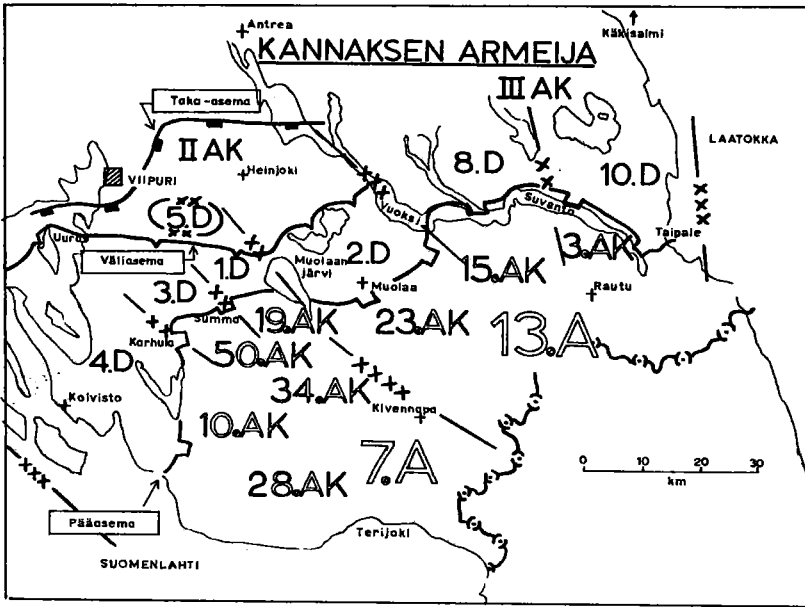
Sotatoimet Viipurinlahden alueella helmi— maaliskuussa 1940

Yleisesikuntaeverstiluutnantti E Laatikainen

JOHDANTO

Talvisodan alkaessa muodostui Karjalan kannakselle rajan tuntumaan ryhmittyneiden suojajoukkojen taisteluvaihe odottamattoman lyhyeksi, ja joulukuun 1939 ensimmäisen viikon päättyessä saivat venäläiset kosketuksen Pääasemaan. Tämän aseman painopistesuunnan puolustuksesta Länsi-Kannaksella vastasi kenraaliluutnantti Harald Öhquistin komentama II Armeijakunta. Venäläisten nopeaan ratkaisuun pyrkiin joulukuun offensiivin päätyttyä puolustajan täydelliseen torjuntamenestykseen alkoi Karjalan kannaksella asemasota.

Hyökkääjän arvovaltaa vakavasti horjuttaneen sodan saattamiseksi jälleen liikkuvaksi muodostettiin Neuvostoliiton korkeimman sotaneuvoston tammikuussa 1940 tekemän päätöksen mukaisesti Luoteinen rintama, jonka komentajaksi määrättiin sittemmin marsalkaksi ylennetty S. K. Timoshenko. Armeijaryhmän tehtävänä oli murtaa suomalaisten puolustus Yläkylän (Karhulan) ja Muolaanjärven välisellä alueella, tuhota suomalaisten Länsi-Kannaksella olevat voimat sekä edetä Viipurin—Antrean—Käkisalmen tasalle. Painopistesuunnan hyökkäykseen liittyisivät sotatoimet sen molemmiin puolin, toinen Viipurinlahden yli ja toinen Käkisalmen suuntaan. (Kuva 1)

Kuva 1. Yleistilanne Karjalan Kannaksella 10.2.1940

Helmikuun 1. päivänä alkaneen offensiivin torjumiseen sitoutuivat käytännöllisesti katsoen kaikki suomalaisten Länsi-Kannaksella olleet voimat päämajan johdossa ollutta 5. Divisioonaa lukuunottamatta. Tavoittamattomilla hyökkäyksillään Suomenlahdelta Suvantoon ulottuvalla rintamalla venäläiset hämäsivät taitavasti painopisteensä suuntautumisen. Hyökkääjän onnistumista kuvastivat suomalaisen johdon käskemät joukkojen siirrot 11. 2., jolloin venäläiset pureutuivat Pääsaaraan Lähteellä. Niitä tuskin olisi toteutettu, mikäli tilannekuva olisi ollut oikea. Seuraavana päivänä sisäänmurtoalue laajeni, ja 13. 2. II Armeijakunnan paikalla olleen viimeisen reservin Jalkaväkirykmentti 13:n vastahyökkäyksen pysähdettyä murtui pääsaari. Ylipäällikkö käski 15. 2. armeijakunnan komentajan luopua Pääsaaresta ja siirtyä Väliasaariin.

Uuteen tehtävään sisältyneet irtautuminen, siirtyminen ja uudelleen puolustukseen ryhtyminen eivät olleet käytyjen taistelujen seurauksena äärimmäisen etupainoiseksi muodostuneen ryhmittymisen johdosta

helposti suoritettavissa. Lisäksi Pääaseman oikealle siivelle ryhmittyneen eversti A. Kailan komentaman 4.Divisioonan osat olivat 30 km venäläisen hyökkäyskärjen eteläpuolella. Yhtymän maitse suuntautuvia selustayhteyksiä ei kuitenkaan vielä tässä vaiheessa uhannut välitön vaara, sillä hyökkääjä pyrki lähinnä pohjoiseen, eikä murtoalueelta johanut länteen riittävän kapasiteetin omaavia tieyhteyksiä.

Talvisodan alkaessa oli Viipurinlahdelle ryhmittynyt puolustukseen merivoimien komentajan alainen Viipurin lohko, jonka komentajana oli eversti A. Lyytinen. Lohkon tehtävänä oli torjua Viipurinlahdelle suuntautuva vihollistoiminta ja näin suojata Pääaseman länsiosaan ryhmittyneen II Armeijakunnan oikea sivusta. Puolustus, jonka painopiste oli Koiviston ja Humaljoen alueella nojautui yhdeksän rannikkopatterin tuleen. Meren jäädyttyä vuosien vaihteessa tyrehtyivät venäläisten laivastoyksiköiden toimintamahdollisuudet, jonka seurauksena Viipurin lohkon tehtävän luonne muuttui. Painopistealueen patterit — Koiviston alalohko — tukivat ensisijaisesti 4.Divisioonan puolustusta yhtymän tykistön tavoin. Muiden suhteellisen etäälle selustaan jääneiden patte-
reiden tehtävät rajoittuivat lähinnä rannikon valvontaan ja ilmator-
juntaan.

I VIIPURINLAHDEN ITÄRANNAN MENETYKSEEN JOHTANEET SOTATOIMET

A. SUOMALAISTEN JOUKKOJEN RYHMITTYMINEN PUOLUSTUKSEEN

Kun 4.Divisioona sai armeijakunnan käskyn 15.2. luopua Pääasema-
masta ja ryhmittyä puolustukseen Väliasemaan, ei käsky ollut sisällöl-
tään outo ja uusi, sillä siihen oli yhtymän käsketty valmistautua jo
venäläisten joulukuun offensiivin kestäessä. Tällä Kannaksen Armeijan
esikunnan (KanAE) käskyllä pyrittiin luomaan konkreettiset perusteet
Viipurinlahden alueen puolustusvalmisteluille¹⁾. Kyseisessä käskyssä
korostettiin jo silloin voimakkaasti Koiviston saariryhmän pitämisen

merkitystä. Saarista saisi luopua vain päämajan antamalla luvalla. 4. Divisioonan käskettiin ryhmittyä mainitussa tapauksessa Tuppuransaaren—Uuraansaaren—Pitkäsaaren—Keihäsniemen—Kilpisaaren ylimalkaiselle linjalle. (Kuva 2)

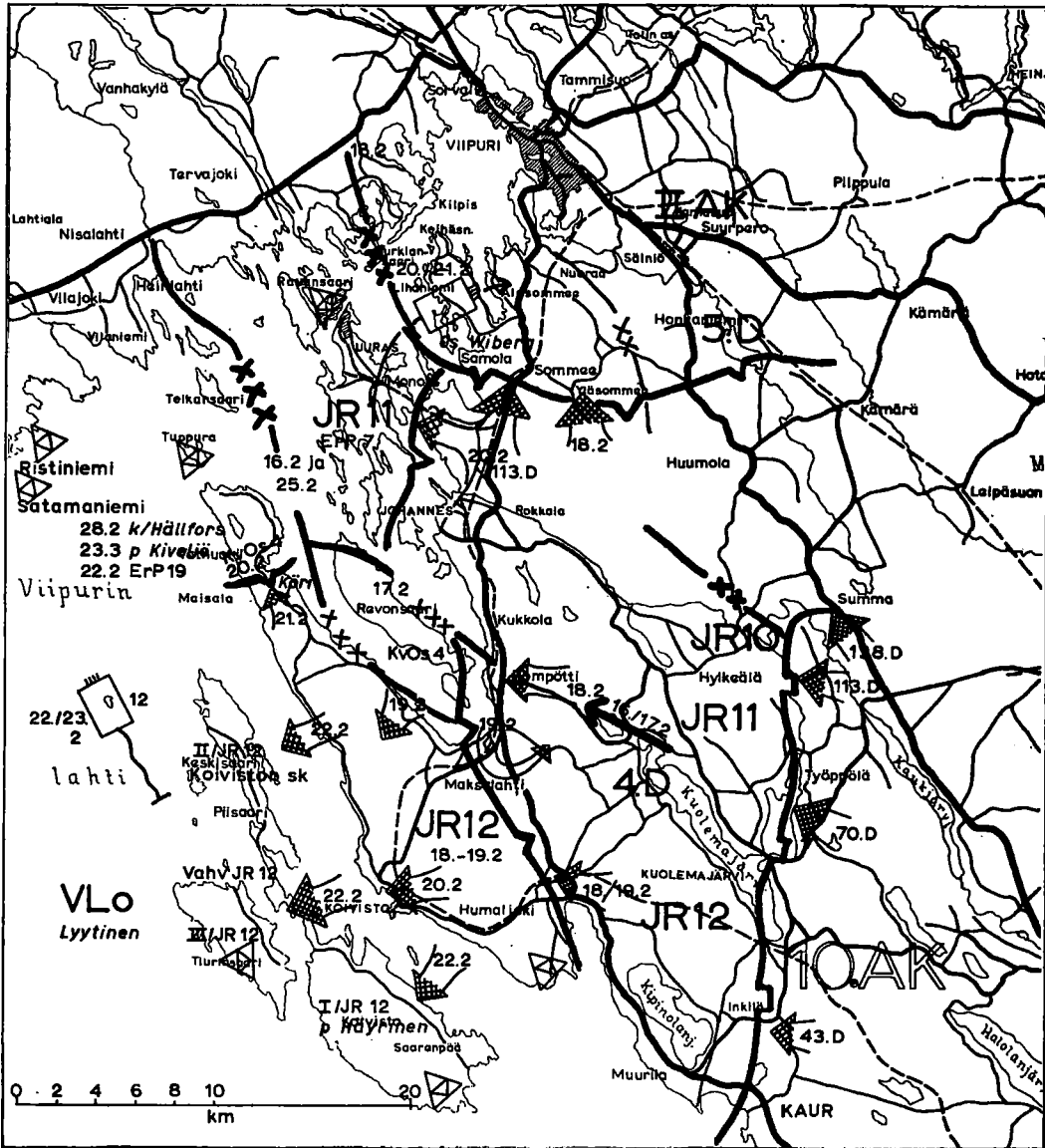
Seuraavana päivänä (14. 12.) ilmoitti Viipurin lohkon komentaja sopineensa 4. Divisioonan komentajan kanssa kyseisen vaihtoehdon varalta, että

- 4. Divisioona vetäytyy päävoimin Uuraan kautta ja ryhmittyy osillaan Humaljoki—Makslahti-asemaan, jonka linnoittaminen on aloitettu,
- saariryhmästä ei luovuta sulan veden aikana,
- on saatava jäänmurtaja Koivistonsalmen aukipitämiseksi ja
- tarvitaan lisää canet-tykin laukauksia *).

Valmistelut jäivät kuitenkin Koiviston suuntaa lukuunottamatta käytännössä kovin vähäisiksi.

Antamaansa irtautumiskäskeyä tarkensi armeijakunta vielä 16. ja 17. 2. 4. Divisioonan osalta. Koiviston suojaksi oli ryhmitettävä Pääaseman Inkilän lohkolla olleet joukot tykistöä lukuunottamatta ja saarien puolustusta varten oli varattava materiaalia kuukauden tarpeen vaatimäärä.

Viipurinlahden itärannan puolustusaseman maastoon sijoittamisessa oli sen eteläisen osan kohdalla päädytty jo joulukuussa 1939 tasalle Humaljoki—Makslahti. Sen sijaan 4. Divisioonalle ajatellulla lohkolla poikkesivat eri johtoportaiden käsitykset puolustusaseman tasasta hyvinkin paljon toisistaan. Joulukuussa 1939 Uuraansaari sisältyi pääpuolustusasemaan. II Armeijakunnan esikunnan (II AKE) irtautumiskäskeyssä 15. 2. oli lisäksi KanAE:n käskeyn mukaisesti pidettävä Revonsaari, tämän pohjoispuolella oleva Huunolansaari sekä Uuraansaaren ja mantereiden välissä oleva Hannukkalansaari *). Tätä itäistä tasaa ei II Armeijakunnan komentaja voinut hyväksyä, sillä 20 km leveälle lohkolle riittäisi vain rykmentti ja ”jäät kantaisivat vaikka junia” *). Lisäksi komentaja näki jo edeltäkäsien saaristotaisteluun liittyvät yhteyksien puutteesta aiheutuvat johtamisvaikeudet. Näillä perusteilla käskettiin laivaväylän tasa pääpuolustusasemaksi. 4. Divisioonan marssittua 20. 2. saarilta mantereelle, kuten tuonempana ilmenee, siirtyi Uuraan alue jäl-

Kuva 2. Viipurinlahden itärannan taisteluvaihe

leen Viipurin lohkon johtoon, ja tällöin eversti Lyytinen käski pääpuolustusaseman tasalle Maisala—Köri (Koivistonniemellä) — Teikarsaari—Uuraansaari—Pukkisaari—Turkinsaari⁵⁾. Tämän toimenpiteen Kanaksen Armeijan komentaja hyväksyi 28. 2.

Välisasema, johon II Armeijakunnan joukot ryhmittyivät pääasemavaiheen jälkeen, päättyi Viipurinlahteen Lihaniemen tyvessä Samolanlahdella.

Joulukuussa 1939 laadittujen suunnitelmien mukaisesti päättyi Koiviston alalohkon alistus 4. Divisioonan komentajalle Pääasemasta luopumisen yhteydessä. Tällöin 4. Divisioonan oikea raja, mikä samalla oli myös II Armeijakunnan vastaava raja, siirtyisi Nisalahden ja Koivistonniemen sekä Revonsaaren välisen salmen tasalle. Myöhemmin tätä jouduttiin kuitenkin tarkistamaan 4. Divisioonan muuttuneen tehtävän takia.

Iltapäivällä 15. 2. saamansa käskyn mukaisesti irtautui 4. Divisioonan lohkoltaan Pääasemasta yöllä 16/17. 2. ja marssi länteen sekä pohjoiseen. Venäläiset totesivat lentotiedustelullaan vasta päivällä 17. 2. tapahtuneen irtautumisen. Yhtymä ryhmittyi siten, että 18. 2. aamulla oli

- JR 12 Humaljoki—Makslahti-asemassa,
- Kevyt Osasto 4 Revonsaaren kaakkoispäässä,
- JR 11 Uuraassa ja Huunolansaaressa,
- Osasto Wiberg (vahvennettu JR 10) leveällä loholla Samolanlahden ja Yläsommeen välillä sekä
- esikunta Turkinsaaressa.

Pääasemasta luopumiseen liittyen irtautuivat Jalkaväkirykmentti 12 ja Kevyt Osasto 4 yhtymästään ja näistä muodostettiin Osasto Rautiainen, joka alistettiin Viipurin lohkon komentajalle.

Aamupäivällä 18. 2. ryhmittyi Jalkaväkirykmentti 11 ja Erillinen Pataljoona 7 Uuraansaarelle ja Huunolansaarelle. Lohkon tulevia taisteluja ajatellen ei alueelle kuitenkaan riittänyt näin paljon joukkoja, sillä jo samana päivänä käski II Armeijakunnan komentaja 4. Divisioonan kiireisen keskittämisen Osasto Wibergin lohkolle⁶⁾. Saareen jäi aluksi vain kapteeni Luukon komentama Jalkaväkirykmentti 11:n I Pataljoona. Rykmentti marssi Uuraasta Lihaniemen kautta mantereelle yöllä 20/21. 2. ja saariston puolustus siirtyi jälleen Viipurin lohkon komentajan johtoon.

Viipurinlahden itärannan alkuperäisen puolustusryhmytyksen miltei täydellinen muuttuminen lienee lähinnä johtunut venäläisten yllättävän nopeasta maastoitse tapahtuneesta etenemisestä Yläsommeen kylään. Tästä mainitsee kenraali Öhquist teoksessaan: "Sen sijaan on tullut uusi hälyttävä ilmoitus Yläsommeelta. Siellä oli jo eilen ilalla vihollisosasto tunkeutunut Myllymäkeen. Nyt 14.30 (18. 2) ilmoitetaan vihollisen tunkeutuneen edelleen meidän panssariesteidemme yli ja pureutuneen navettoihin, karjapihoihin ym. kylän pohjoispuolella metsän reunan edustalla... Tapola soitti Östermanin täällä ollessa, että Päämaja haluaa 4. D:n päävoimat keskitettäväksi sinne, missä JR 10 nyt on... Klo 17 tuli lentäjien ilmoitus, jonka mukaan miltei kaikki Väliasemaa kohti johtavat tiet — Koiviston tietä lukuunottamatta — ovat täpötäynnä venäläisiä joukkoja, jalkaväkeä ja panssarivaunuja... 4. D:n esikunta-päällikkö majuri Simelius on tullut tänne ja hänen välityksellään divisioonaa saa klo 20.00 (18. 2.) määräyksen heti lähettää pääosan Inkalan rykmentistä (JR 11) sekä Sk.PatI.7:n (ErP 7) marssimaan Lihaniemen kautta Samolan—Yläsommeen lohkolle" *). Yläsommeella tapahtuneen sisäänmurron aiheuttamaa huolta kuvasti myös, että edellä mainitun rykmentin lisäksi marssi alueelle vahvennukseksi myös Säiniön pohjoispuolelta Jalkaväkirykmentti 67. Väliasemaan tunkeutunut venäläinen joukko oli todennäköisesti 138. Divisioonan tiedustelupataljoona.

Jalkaväkirykmentti 11:n lähtiessä Uuraasta mantereelle sai saareen jäänyt kapteeni Luukko käskyn pitää asemansa 22. 2. iltaan, jolloin pataljoonan tuli irtautua ja siirtyä länteen sekä marssia Viipurin kautta rykmenttinsä yhteyteen *). Rykmentin lähtöä seuranneena päivänä saapui Uuraaseen Viipurin lohkon komentaja, joka otti Jalkaväkirykmentti 11:n I Pataljoonan komentoonsa. Pataljoona sai viivytystehtävän sijasta jyrkän käskyn pitää asemansa. Lisäksi komentaja ilmoitti Erilinen Pataljoona 21:n saapuvan 22. 2. aamulla ja ryhmittyvän puolustukseen Hannukkalansaareen ja Pukkisaareen. (Kuva 4, s. 97). Ennen taisteluvaiheen alkua siirrettiin alueelle vielä Kymijoella linnoitustöissä ollut Pataljoona Jussila. Alueen menestyksellisen puolustustaistelun edellytykset olivat huonontuneet tuntuvasti alkuperäiseen suunnitelmaan verrattuna.

Viipurin lohkon vasemman rajan siirryttyä Uuraan koillispuolelle vastasi merivoimien alainen Viipurin lohko jälleen koko merellisen

alueen puolustuksesta, mikä järjestely oli ollut voimassa jo sodan alkuvaiheessa. Tilannekuva oli tuolta ajalta kuitenkin melkoisesti muuttunut. Lohkon oli nyt valmistauduttava laivastoyksiköiden syöksyjen asemesta torjumaan maavoimien hyökkäyksiä, mitä tosiasiaa alueen rauhan-aikainen komentaja eversti Lyytinen oli korostanut jo vuosia ennen talvisotaa. Merivoimien toiminnan painopisteen ollessa merikuljetusten suojaamisessa toisella puolen valtakuntaa, ja koska silloisten komentosuhteiden aiheuttamat seurannaisvaikutukset olisivat muodostuneet tarpeettoman hankaliksi, alisti päämaja lohkon 20. 2. Kannaksen Armeijan komentajalle.

Edellä esitettyyn komentosuhdejärjestelyyn liittyen siirtyi Viipurin lohkon komentaja 20. 2. Koivistolta esikuntineen Säkkijärvelle. Viipurinlahden itärannan komentosuhdejärjestelyjä varten alue jaettiin Uuraan-, Tuppuran- ja Koiviston alalohkoihin. Keskimmäinen Tuppuran alalohko käsitti lähinnä Koivistonniemen ja sen jatkeelle sijoittuvat suuret saaret. Vain Koiviston alalohkon alueella voitiin suorittaa lohkojaon edellyttämät järjestelyt, mitkä Tuppurassa ja Uuraassa jäivät komentopor- taiden ja viestielimien puuttuessa käytännössä toteuttamatta.

B. VENÄLAISTEN JOUKKOJEN ETENEMINEN RANNIKOLLE

Venäläisissä joukoissa tammikuun alussa suoritettujen järjestelyjen aikana ryhmittyi 10. Armeijakunta Länsi-Kannaksella operoineen 7. Armeijan vasemmalle sivustalle. (Kuva 2). Helmikuun hyökkäysvaiheen alettua komensi armeijakuntaan divisioonan komentaja Pjadyšev⁹). Armeijakunnan tehtävänä oli murtaa suomalaisten puolustus ja edetä rannikolle.

Helmikuun puolivälissä kuului armeijakuntaan 43. ja 70. Divisioona, mahdollisesti pääpiirtein suomalaista nykyrikaatia vastaava Osasto Kaur ja lisäksi ehkä myös 113. Divisioona.

Kuten edellä on jo mainittu, luopui 4. Divisioona Pääasemasta yöllä 16/17. 2., mikä toimenpide jäi venäläisiltä havaitsematta. Kenraalimajuri Kirpitsnikov kertoo selostuksessaan päivämäärää mainitsematta, että juuri ennen divisioonan hyökkäystä tukevan tulivalmistelun alkua todettiin suomalaisten irtautuneen asemastaan. Tämä puolestaan osoittaa,

että kokonaistoimintaa ei venäläisissä joukoissa ollut onnistuttu nivel-tämään parhaalla mahdollisella tavalla yhteen.

Meren ja Kuolemanjärven välisellä alueella etenivät 43. Divisioona sekä Osasto Kaur ja saivat kosketuksen 19. 2. Humaljoelle puolustukseen ryhmittyneeseen Jalkaväkirykmentti 12:een. Jo edellisenä iltana saavutti Kuolemanjärven pohjoispuolitse edennyt 70. Divisioona karkiosillaan meren rannan Römpötissä. Karhulasta Rokkalan kautta rantatietä pohjoiseen edenneet venäläisjoukot saivat 20. 2. kosketuksen Sommeella Osasto Wibergin joukkoihin. Seuraavana päivänä saatujen asiakirjatietojen perusteella voitiin päätellä, että 113. Divisioonan pääosat olivat saapumassa Kaislahden ja Rokkalan välille.

C. VENÄLAISTEN HYÖKKÄYS KOIVISTON SAARILLE

Viipurin lohkon komentajan siirryttyä Säkkijärvelle otti Koiviston alalohkon komentoonsa Jalkaväkirykmentti 12:n komentaja eversti-luutnantti Rautiainen, jonka tehtävänä oli II Armeijakunnan 16. 2. antaman käskyn mukaisesti pitää saaret ainakin kuukauden ajan ja häiritä lähinnä rannikkotykkien tulella venäläisten pohjoiseen suuntautuvaa tieliikennettä. Alueen tykkikommentajana oli majuri N. Kesämaa.

Aamupäivällä 19. 2. torjui rykmentti Makslahdessa Römpötistä suuntautuneen panssarien tukeman hyökkäyksen. Tämä jäikin Humaljoki—Makslahti aseman ainoaksi merkittäväksi taistelutapahtumaksi, sillä ilta-hämärässä tunkeutui Revonsaaresta rykmentin selustaan parin pataljoonan vahvuinen osasto, joka tätä ennen oli pakottanut Revonsaareen ja Villinsaareen ryhmittyneen Kevyt Osasto 4:n irtautumaan. Muuttuneen tilanteen johdosta siirtyivät rykmentti ja Humaljoen pattereiden henkilöstöstä muodostettu Pataljoona Häyrinen yöllä 19/20. 2. Koiviston saarille. Venäläisten pohjoiseen suuntauvan tieliikenteen häirintämahdollisuudet huononivat tuntuvasti. Aamulla 20. 2. venäläiset saavuttivat Koivistonsalmen itärannan.

Kenraalimajuri Kirpitsnikov mainitsee kertomuksessaan saaneensa 21. 2. käskyn vallata seuraavana päivänä edessään olevat saaret. Laaditun voimienkäyttösuunnitelman mukaan hyökkäsi divisioonan päävoimat kauppalan pohjoispuolelta Piisaaren eteläosaan ja rykmentti Ravit-

sansaaren kautta Koivistonsaarelle. Lisäksi 70. Divisioonan rykmentti hyökkäsi Koivistonniemeltä Keskisaaren pohjoisosaan.

Koiviston alalohkon puolustusryhmitys oli järjestetty siten, että Keskisaarella ja Tiurinsaarella oli kummassakin pataljoona ja Koivistonsaarella kaksi pataljoonaa. Rykmentin puolustusta tuki kolme patteria. Puolustusvalmisteluihin oli aikaa kaksi vuorokautta, joten joukot olivat ryhmittyneet ja järjestäneet tulensa. Keskisaaren ja Koivistonsaaren uhanalaisen rannikon pituus oli yhteensä noin 30 km, joten vajaa-vahvuisten pataljoonien puolustus muodostui lähinnä varmistuksen luonteiseksi. Vaikeuksia lisäsi myös kiväärijalkaväen tehokkaan tulen vähäinen ulottuvuus, mitä tavanomaisessa metsätaistelussa tuskin oli havaittu.

Venäläisten hyökkäys mantereelta saariin alkoi 22. 2. aamuhämärissä, ilman raskasta tulitukea, sillä tykistö ei vielä silloin ollut tulivalmis⁹⁾. Klo 10.30 pureutuivat ensimmäiset kolmen panssarin tukemat osastot Keskisaaren eteläosaan ja iltapäivällä oli siellä jo rykmentin sillanpää. Everstiluutnantti Rautiainen esitti irtautumista, mitä lohkon komentaja ei kuitenkaan hyväksynyt, vaan käski jyrkästi tuhota saareen tunkeutuneet viholliset, joiden vahvuutta ei vielä silloin tiedetty. Vastaisku jäi tekemättä. Illalla alalohkon komentaja ilmoitti Keskisaarella olevan jo divisioonan verran venäläisiä. Klo 21.30 Viipurin lohkon komentaja toisti vastahyökkäyskäsänsä, mihin liittyen saarista tuli luopua ja joukkojen marssia Säkkijärvelle. Puolenyön aikoihin 22/23. 2. alkoi joukkojen marssi mantereelle ja vastahyökkäys jäi edelleen suorittamatta. Lähtö sujui häiriöttä, mutta 10—12 km:n marssin jälkeen pimeässä, usvaisessa yössä pilvien riippuessa matalalla kuului yhtäkkiä omituinen komento: "Ilmahälytys, hajaantukaa, kuormasto eteen." Seurauksena oli sekasorto joukkojen hajotessa johtajien käsistä. Vaivoin saatiin pako hillityksi, mutta paljon materiaalia jäi meren jälle. Syntyneeseen tilanteeseen ei ollut mitään järjellistä syytä. Ilmoitse ei voinut uhata mikään vaara ja takana suojasi kapteeni Häyrisen pataljoona. Tapaus vain osoitti havainnollisesti, miten odottamatonta saattaa olla rasittuneen joukon johtaminen. Täysin olosuhteisiin soveltumaton komento liittyi todennäköisesti jonkun rekeen nukahtaneen miehen unennäköön¹⁰⁾.

Rykmentin pääosa saapui 50 km:n hiihtomarssin jälkeen Säkkijärvelle 23. 2. klo 11 ja loput seitsemän tunnin kuluessa.

Koiviston saarten puolustustaistelu epäonnistui täysin. Panssarivaunut luhistivat yleensä Viipurinlahden saarten puolustusmahdollisuudet. Koivistolla puolustus ei kestänyt, vaikka hyökkääjällä oli vain kolme panssaria, eikä sillä ollut sanottavasti raskasta tultakaan. Ehkäpä rykmentin tavallisuudesta poikkeava alkutilanne — selkä laajaa jäälakeutta vastaan — oli puolustajan toiminnoissa vaikuttavinta. Sittemmin rykmentti taisteli divisioonansa yhteydessä kiitosta ansaitsevalla tavalla.

D. TAISTELUT KÖRI—MAISALA-ASEMASSA

Kevyt Osasto 4 ryhmittyi irtauduttuaan 19. 2. Revonsaarelta Koivistonniemen kärkeen. Venäläisten joukkojen liikkeiden, aikalaskelmien ja myöhemmin todettujen vahvuuksien perusteella voidaan päätellä 70. Divisioonan pääosien suuntautuneen Koivistonniemelle, missä ne saivat 21. 2. niemen kapeikossa kosketuksen suomalaiseen osastoon. 24. 2. todettiin 50—60 panssarivaunun siirtyneen Revonsaaresta niemelle. Taistelutoiminnan alettua suuntasi Viipurin lohkon komentaja alueelle vahvennuksia, Erillinen Pataljoona 19 saapui 22. 2. ja seuraavana päivänä tulivat vielä Pataljoona Kiveliö sekä jäykkälavettinen Patteri Louhivuori. Vahvennukseksi saapuneilta joukoilta puuttui sotakokemus. Niemeen keskitetyt joukot alistettiin majuri Kiveliölle.

Hyökkääjälle tarjoutui erinomainen tilaisuus tuhota jäälakeuden ympäröimän ahtaan niemen kärkeen ryhmittyneet puolustajan joukot. Saavutettuun torjuntamenestykseen vaikutti ratkaisevimmin silloinen hyökkääjän mielikuvitukseton taktiikka, jonka mukaisesti venäläiset vain ”junnasivat” nimen suuntaisesti. Mikäli rintamahyökkäykseen olisi liittynyt samanaikainen toiminta niemen avoimia sivustoja vastaan, minkä runsaat panssarivaunut olisivat mahdollistaneet, suomalaisten puolustusvaihe olisi jäänyt melkoista lyhyemmäksi. Ehkä Tuppuran patterin olemassaolo rajoitti hyökkääjän mahdollisuuksia.

Viipurin lohkon komentaja käski Osasto Kiveliön irtautua ja siirtyä yöllä 28/29. 2. Vilajoenlahden alueelle.

Puolustustaistelulla saavutettiin viikon ajanvoitto, minkä arvo oli kuitenkin kyseenalainen, sillä samojen joukkojen, jotka olivat kärsineet keskimäärin 30 %:n tappiot, oli ehdittävä ryhmittyä puolustukseen merenselän toiselle puolelle ennen hyökkääjän saapumista. Rintamavastuu siirtyi Tuppuran linnakkeelle.

E. TAISTELUT UURAANSAARELLA

Yläkylästä Rokkalan kautta edenneet venäläiset 113.Divisioonan joukot jatkoivat rantatien ja rautatien suunnassa pohjoiseen Osasto Wibergin lohkolle. (Kuva 4) Länteenpäin yhtymä vain suojasi sivustansa. Koiviston saaret vallannut 43.Divisioona sai silloisen komentajansa kertoman mukaan 25.2. käskyn luovuttaa saaret merivoimille, siirtyä Kaislahden ja Rokkalan alueelle sekä sieltä hyökätä ja vallata Uuras^o). Suomalaisten lentotiedustelu totesi aampupäivällä 27.2. rantatiellä 5 km:n pituisen marssivan osaston, mikä viittasi kyseisen yhtymän joukkojen siirtymiseen¹¹).

Taistelutoiminta rajoittui Uuraan suunnalla 22.—25.2. välisenä aikana tiedusteluun. Mantereen rantaviivan läheisyydessä todettuja kohteita tulittivat Ristiniemen-, Tuppuran- ja Ravansaaren patterit.

Puolustajan vaikeudet tulivat selvästi esille joukkojen ryhmittymässä syvien lahtien ja pitkien niemiens pirstomalle rannikolle. Yksiköiden rintamat muodostuivat lohkojen näennäisestä kapeudesta huolimatta pitkiksi. Puolustusasema oli suunniteltava aivan rantaviivalle — hyökkääjän tykistön parhaalle maalialueelle —, sillä muuten ei rannan eteen olisi katveiden takia saatu riittävää tuliverkkoa. Kiväärijalkaväen tehokkaan tulialueen mataluudesta johtuen oli raskaiden tukiseiden tarve ilmeinen.

Uuraan ja Koivistonniemen välisellä alueella suoritetuissa mittauksissa todettiin jään vahvuudeksi 82 cm¹²), mikä mahdollisti venäläisten panssarivaunujen vapaan käytön koko taistelualueella. Hyökkääjän tultukiportaana jäällä toimivien panssarivaunujen tuhoamismahdollisuudet todettiin käsivaraisen panssarintorjuntavälineistön puitteissa kovin vähäisiksi.

Venäläisten Uuraan valtaamiseen tähtäävä hyökkäystoiminta alkoi 28. 2., mikä niveltui luontevasti edellä jo esitettyyn 43. Divisioonan saamaan uuteen tehtävään. Hyökkäyksen voima saavutti huippunsa 3. 3., jolloin puolustus murtui rautatien suunnalla Monolassa. Uuraan taisteluvaiheen ratkaisuun liittyi venäläisten tavanomaisesta suoraviivaisesta ja jäykästä taktiikasta poikkeavana piirteenä laaja meren jään yli suuntautunut koukkaus. Komppanian vahvuisen koukanneen osaston tehtävänä lienee ollut katkaista suomalaisten Uuraassa toimivien joukkojen selustan yhteydet tai irtautumisen häirintä. Tämä tehtävä ei kuitenkaan onnistunut osaston passiivisuuden takia.

Saariryhmää puolustaneet pataljoonat siirtyivät suuren laivaväylän länsipuolelle 3. 3. klo 18.00 mennessä. Uuraan pohjoiseen pistävän niemien kärjessä ollut tukikohta tyhjennettiin seuraavana aamuna.

Uuraan pohjoispuolella olevan Lihaniemen venäläiset olivat miehittäneet taistelutta 1. 3. aamulla.

4. Divisioonan siirryttyä Uuraasta Karjalan kannakselle sai saareen jäänyt pataljoona käskyn irtautua yöllä 22/23. 2. ja marssia länteen. Mikäli näin olisi ehtinyt tapahtua, myöhemmin saapuneiden sotaan tottumattomien pataljoonien puolustusvaihe olisi muodostunut Uuraassa todennäköisesti kovinkin lyhyeksi, minkä seurauksena suurelle laivaväylälle nyt ryhmittymään ehtineiden 4. Divisioonan rykmenttien taistelu olisi alkanutkin tuntuvasti lähempänä Tienhaaraa. Viipurin lohkon komentajan toimenpiteet Uuraan puolustuksen lujittamiseksi muodostuivat seurauksiltaan hyvinkin laajakantoisiksi.

Viipurinlahden itärannan menetykseen johtaneet sotatoimet sekä Karjalan kannaksen taisteluihin sisältynyt väliasemavaihe niveltäivät ajallisesti toisiinsa. Pääaseman murtumisen jälkeen pyrittiin Väliaseman puolustamista jatkamaan 4—6 viikkoa, minkä aikana Taka-aseman linoitustyöt saataisiin päätökseen. Venäläisten hyökkäys johti kuitenkin jo 19. 2. Perojoen ja rautatien välisellä alueella laajaan sisäänmurtoon, minkä rajoittamiseen oli kaikki irtisaatavat voimat suunnattava. Näin ollen ei joukkoja siinä vaiheessa riittänytkään enää muualle, joten muun muassa Viipurinlahden länsirannan puolustusvalmistelut jäivät joukkojen osalta saavutetusta kahden viikon ajanvoitosta huolimatta tekemättä. Väliasemavaiheen kestäessä sai päämajan reservinä ollut 3. Divisioona käskyn ryhmittyä puolustukseen Viipurin eteläpuolelle rautatien ja

Viipurinlahden välille. Tämä osoitti, että suomalainen johto arvioi venäläisten jatkavan Väliaseman murtumisen jälkeen oikopäätä Viipuriin. Näin ei kuitenkaan tapahtunut, kuten tuonnempana ilmenee, mutta suoritettu tilanteenarviointi lienee sen sijaan melkoisesti vaikuttanut myös Viipurinlahden taistelualueen voimatarvelaskelmiin.

Viipurinlahden itärannan puolustuksen rakenteen sekä joukkojen alkuperäisen käyttösuunnitelman perusteella voidaan päätellä suomalaisen johdon pyrkimyksenä olleen ottaa lujasti haltuun Uuraan ja Koiviston alueet. Uuraan saariryhmän pitämisellä pyrittiin suojaamaan Väliaseman oikea sivusta — saariryhmän merkitys oli sama kun Koiviston oli ollut Pääasemassa käydyn taisteluvaiheen aikana. Maayhteyksistään eristetyn Koiviston puolustamisella otaksuttiin voitavan vähentää Väliasemaan kohdistuvaa painetta, ja saariryhmän tykistöllä pyrittiin sen laajan kantaman puitteissa häiritsemään venäläisten pohjoiseen suuntautuvia kuljetuksia.

Pyrkimys muodostaa Koiviston alueesta pohjoiseen edenneille venäläisille voimille sivustauhka ja käyttää alueen rannikkotykistöä tieliikenteen häirintään oli, kuten kenraali Öhquist teoksessaan toteaa, suoranaista heijastusta Laatokan Mantsinsaarelta ja Lunkulansaarelta saaduista kokemuksista¹³⁾. Alueiden mantieteellisellä sijainnilla on monia liittymäkohtia, mutta verrattaessa saaristojen käyttöarvoa silloiseen tilanteeseen liittyvien tekijöiden valossa ei Koiviston alueen merkitys kohoa Laatokan saarien tasolle. Laatokan koillisrannan jäät olivat merivirtauksista johtuen heikkoja, kun sen sijaan Koiviston ympäristön lähes metrin vahvuinen jääkenttä mahdollisti venäläisten panssarijoukkojen esteettömän liikkumisen, mikä muodostuikin tämän suunnan ratkaisevimaksi heikkoudeksi. Harvan tieverkoston takia oli venäläisille Laatokan rantaa seuraileva maantie elintärkeä ja sen osia voitiin pitää saarilta tähytetyin tulen alaisina. Sen sijaan Länsi-Kannaksella ei ollut vastaavia mahdollisuuksia.

Venäläisten Viipurinlahden yli suuntautuneen offensiivin torjumisen kannalta olisi Koiviston alueen merkitys muodostunut ratkaisevaksi, mikäli Revonsaaren—Makslahden—Humaljoen linjalle olisi ollut alueen laajuuteen nähden riittävästi voimia. Tämän puolustusaseman syventäminen eteenpäin olisi niinkään ollut mahdollista; mikäli jo asemasotavaiheen aikana olisi luotu 4. Divisioonan lohkon tieliikenteen kannalta

tärkeimmät maastonkohdat kattava tulenjohtoverkosto. Pääasemasta irtautumisen jälkeen olisivat maastoon kätkeytyneet piilotulenjohtajat voineet rannikkotyökistön tulella huomattavasti hidastaa venäläisten länteen suuntautunutta liikettä. Revonsaaren—Koivistonniemen—Koiviston alueen puolustuksen olisi tullut kestää 2—3 viikon ajan, sillä tavallisesti maaliskuun puolivälin tienoilla aukeavat Viipurinlahden ulapoille kevään tuloon liittyvät railot, jotka todennäköisesti olisivat estäneet venäläisten Vilajoelle suuntautuneen operaation.

Suomalaisten irtauduttua Makslahti—Humaljoki-asemasta ja siirryttyä Koiviston saarille ei sivusta-aseman pitäminen ollut enää tarkoituksenmukaista. Koiviston taisteluvaiheen seurauksena viivästyi 43. Divisioonan keskitys Uraan suuntaan, joskin samoin tapahtui myös kyseisen saariryhmän pohjoispuolelle ryhmittyneen Jalkaväkirykmentti 12:n kohdalla.

Uraan alueen puolustusaseman maastoon sijoittamisessa ilmenneet eri johtoportaiden toisistaan poikenneet mielipiteet osoittivat kiistattomasti, että aikaisemmin suoritettu suunnittelutyö oli jäänyt varsin pääpiirteiseksi. Uraan saariston puolustusmahdollisuuksien arvioinneissa nähtiin alue lähinnä erillisenä sen sijaan, että sen olisi tullut niveltä luontevasti Väliasemaan. Viimeksi esitetty näkökohta ei lopulta kuitenkaan muodostunut merkittäväksi, sillä Uraan varsinainen taisteluvaihe alkoi vasta Väliasemasta luopumisen jälkeen. Kuitenkin taistelujen aloittamisella saariston länsireunasta hidastettiin ratkaisevasti venäläisten etenemistä Viipurin länsipuolelle.

Viipurinlahden itärannan puolustus jäi keskiosiltaan kumpaankin sivustaan verrattuna heikoksi. Avoimen jäälakeuden sekä Tuppuran linnakkeen katsottiin muodostavan riittävän esteen venäläisille. Tällaiseen tilanteenarvosteluun on ilmeisesti vaikuttanut oma taktiikkamme, jolle on aina ollut outoa ja vierasta laajojen aukeiden käyttö. Sen sijaan venäläisille joukoille saattoi esteetön jäälakeus tuoda runsaasti helpotusta metsätaisteluun verrattuna.

Pääasemasta luopumisesta oli kulunut yli kaksi viikkoa, jona aikana venäläiset olivat saaneet haltuunsa Viipurinlahden itärannan Viipurin eteläpuolelle Matalalahteen saakka. Lahden länsirannan puolustusvalmisteluja ajatellen olisi saavutettu ajanvoitto ollut hyvinkin merkityksellinen, mikäli nyt muotoutumassa olevalle uudelle rintamanosalle olisi

ollut osoittaa joukkoja. Uuraan taisteluvaiheen kestäessä 2. 3. havaitsi saaren etelärannalla ollut Jalkaväkirykmentti 11:n I Pataljoonan tähtytisasema usean kilometrin pituisen osaston marssivan Revonsaaren takaa Teikarsaaren suuntaan, mikä osoitti, että venäläiset eivät aikoneetkaan pysähtyä merenlahden itärannalle.

II SUOMALAISTEN JOUKKOJEN PUOLUSTUSRYHMITYS JA VENÄLAISTEN VIIPURINLAHDEN OPERAATIOTA VALMISTELEVAT SOTATOIMET

A. HYÖKKÄYKSEN SUUNTAUTUMINEN SEKA JOUKOT

7. Armeijan painopiste muodostui Väliasemassa käydyin taisteluvaiheen kestäessä Näykkijärven ja Perojoen väliselle rintamanosalle. Aseman murtumisen jälkeen painopiste suuntautui Perojoen aukeamajonoa noudatellen Viipurin koillispuolelle. Tämä oli puolustajan toimenpiteitä ajatellen yllätys, sillä kuten edellä on jo mainittu, 3. Divisioona oli ryhmitetty Viipurin eteläpuolelle. Armeijan painopistesuunnan hyökkäykseen liittyi sotatoimi Viipurinlahden yli, mikä koostui kahdesta hyökkäyssuunnasta. Uuraan ja Lihaniemen alueilta hyökkäsi länteen 10. Armeijakunta, johon sisältyivät 43. ja 113. Divisioona. Painopiste Viipurinlahdella suuntautui Koivistonniemeltä sen jatkeella olevien suurten saarien kautta Vilajoen—Heinlahden alueelle. Venäläisistä lähteistä saatujen tietojen mukaan toimi tässä suunnassa 28. Armeijakunta, johon sisältyivät 86., 70. ja 53. Divisioona¹⁾. Taisteluvaiheen aikana saatujen tietojen perusteella tukivat 1. ja 35. Panssariprikaati lähinnä painopistesuunnan sotatoimia. Häränpäänniemessä ollut Jalkaväkirykmentti 10:n tähtytisasema totesi 7. 3. yli 200 panssarivaunua Teikarsaaren lounaispuoleisella jääalueella. Havainto tukee osaltaan panssariprikaatien mukanaoloa. (Kuvat 4 ja 5).

Uuraan taisteluvaiheen kestäessä sai 43. Divisioonan komentaja käsken jatkua nopeasti vastarannalle ja edetä täältä pohjoiseen Viipuriin johtaville yhteyksille²⁾. Tämä lienee ollutkin eräs Viipurinlahden operaation tärkeimpiä tavoitteita.

Venäläisten suurhyökkäyksen kehittymisen perusteella voidaan päätellä heidän tietoisesti välttäneen Viipurin oikopäätä tapahtuvaa valtausta. Sen sijaan he pyrkivät ratkaisemaan kaupungin kohtalon kaksipuoleisella sotatoimella. Tämä onkin ymmärrettävissä, sillä kaupungin valtaus korttelitaisteluineen vaatii runsaasti aikaa ja se rajoittaa materiaalisen ylivoiman käyttömahdollisuuksia. Lisäksi kaupungin takana oli lukuisia puolustukselle edullisia vesistökaapeikkoja. Taistelualan laajentaminen Viipurinlahden länsipuolelle vähensi niinkään suomalaisten puolustusmahdollisuuksia Taka-asemassa, sillä venäläiset tiesivät varmasti jo sodan tässä vaiheessa suomalaisten voimien riittävyden. Meren yli hyökänneiden joukkojen huoltaminen edellytti Viipurin kautta suuntautuvien tieyhteyksien avaamista viimeistään maaliskuun puoliväliin mennessä.

B. VIIPURINLAHDEN LÄNSIRANNAN PUOLUSTUSVALMISTELUT

1. Komentosuhdejärjestelyt

Suomalaisten joukkojen irtautuminen Väliasemasta alkoi 27. 2. illalla. Tätä toimenpidettä valmistelevalla KanAE:n antamalla esikäskyllä käskettiin 4. Divisioonan ryhmittyä Viipurinlahden länsirannalle tehtävänä torjua venäläisten lähinnä Uuraasta ja Lihaniemestä suuntautuvat hyökkäykset. Yhtymän oikea raja siirtyisi tällöin Uuraan lounaispuolelle⁵⁾. Irtautumisen tapahtuessa alistettiin kuitenkin koko Viipurinlahden länsipuoli 4. Divisioonan komentajalle⁴⁾. Kyseinen komentosuhdejärjestely oli voimassa vain yhden päivän, sillä 28. 2. erotettiin Urpalanlahden ja Ykspäänjoen suun välinen 45 km pitkä rannikon osa II Armeijakunnasta⁶⁾. Uuteen Kannaksen Armeijan alaiseen sotatoimiyhtymään — Rannikkoryhmään — sisällytettiin Viipurin lohko ja 4. Divisioona. Rannikkoryhmän komentajaksi määrättiin Lapista 28. 2. saapunut kenraalimajuri K. M. Wallenius. Uuden komentajan johtamistoiminta rajoittui aluksi Viipurin lohkon joukkoihin eversti Kailan siirtäessä yhtymäänsä uudelle lohkolle. Eversti Kaila luovutti 1. 3. yhtymänsä eversti J. V. Ara-

juurelle ja siirtyi 3. Divisioonan komentajaksi. Ylipäällikkö käski kenraalimajuri Walleniuksen 3. 3. muihin tehtäviin ja hänen tilalleen saapui yleisesikunnan päällikkö kenraaliluutnantti K. L. Oesch.

Suurissa puiteissa toteutetut komentosuuhdejärjestelyt eivät vielä rajoittuneet tähän, vaan 7. 3. siirtyi Rannikkoryhmän oikea raja Vilajoen vesistön tasalle. Tämän linjan länsipuolelle jääneistä joukoista muodostettiin eversti P. J. Paalun komentama Taisteluryhmä Paalu, mikä taas puolestaan oli päämajan johdossa olleen vastaperustetun Haminan Ryhmän komentajan kenraalimajuri E. F. Hanellin alainen °).

2. Puolustusryhmitys

Koiviston saarilta vastikään Säkkijärvelle saapunut Jalkaväkirykmentti 12 sai 24. 2. käskyn edelleen Viipurin lohkon komentajalle alistettuna marssia Tervajoen suuntaan, ryhmittyä runkomiehitykseksi suuralle laivaväylälle Suonionsaaren ja Koivuniemen väliselle lohkolle ja aloittaa linnoitustyöt °). Sitä mukaa kun Jalkaväkirykmentti 11:n osia saapui Sommeelta, siirtyi Jalkaväkirykmentti 12 Koivuniemen lohkolle. Viimeisenä vapautui 1. 3. Suonionsaarelta Jalkaväkirykmentti 12:n III Pataljoona. Saman päivän aamuun mennessä olivat venäläiset ottaneet haltuunsa koko Lihaniemen.

Irtauduttuaan Sommeelta marssi Jalkaväkirykmentti 11 (—I ja II P) yöllä 27/28. 2. Rasalahdelle. Sommeen fyysisesti raskaan taisteluvaiheen jälkeen olisi rykmentti ollut usean vuorokauden levon tarpeessa. Kahden pataljoonan tappiot olivat viimeisten 13 vuorokauden ajalta 57 kaatunutta ja 154 haavoittunutta. II Pataljoona saapui 29. 2. kuluessa. Rykmentin puolustuskäskyllä 1. 3. jaettiin lohko Suonionsaaren, Ravansaaren ja Turkinsaaren lohkoihin, joihin kuhunkin ryhmittyi pataljoona. Ravansaareen ryhmittynyt luutnantti S. O. Lindgrenin komentama Pataljoona Jussila alistettiin rykmentin komentajalle. Rykmentti oli ryhmittynyt lohkolleen 2. 3. klo 04.00 mennessä.

Divisioonalle alistetut Polkupyöräpataljoona 5 ja Erillinen Pataljoona 7 ryhmittyivät yhtymän lohkon läntiselle osalle. Kenttätykistörykmentti 4 ryhmittyi siten, että sen koko tuli voitiin keskittää Jalkaväkirykmentti 11:n lohkolle. Divisioonan puolustukseen ryhmittymisen

suojasivat Uuraassa yhä taisteluaan jatkavat Jalkaväkirykmentti 11:n I Pataljoona ja Erillinen Pataljoona 21, jotka 3.3. illalla tapahtuneen irtautumisen jälkeen koottiin Tervajoelle.

Yhtymän uudessa pääpuolustusasemassa etukäteen suoritettujen linnoitustyöt olivat jääneet kovin vähäisiksi. Suonionsaaren lohkolla oli kymmenkunta puolivalmista konekivääripesäkettä ja muutama korsun pohja. Turkinsaareissa oli neljä avointa konekivääripesäkettä ja piikkilankaestettä rantaviivalla. Jalkaväkirykmentti 12:n lohkon linnoittamattomille rantakallioidelle ryhmittyvien yksiköiden tappioiden arvioitiin muodostuvan suuriksi.

Päämajan johdolla oli Uuraansalmeen ja sen pohjois- ja eteläpuolelle sahattu kilometrien pituinen railoeste. Välittömästi ennen taistelun alkua Jalkaväkirykmentti 11:n suorittamissa mittauksissa todettiin jään olevan railossa saman vahvuista kuin muuallakin. Railon kattamiseen käytetyt havut ja pahvit eivät olleet riittävä lämmöneriste.

Viipurin lohkon puolustusalueella ryhmittyvät puolustukseen Koivistolta ja Maisala—Köri-asehasta irtautuneet pataljoonat ja jalkaväkijoukoiksi organisoidut rannikkotykistöyksiköt. Rantaviiva käskettiin pääpuolustusasemaksi, johon lisäksi oli sisällytettävä Raaskalinsaari, Tuppuran ja Teikarsaari *).

Viipurin lohkon vasemman rajan tarkistuksesta sekä venäläisten Koivistonniemellä lisääntyneen aktiivisuuden johdosta käski lohkon komentaja 28.2. uuden alalohkojaon *):

- Tuppuran (3.3. alkaen Vilaniemen) alalohko, komentajana kapteeni T. Napari. Erillinen Pataljoona 19 ja Pataljoona Häyrinen olivat Vilaniemessä, vajaa Pataljoona Hällfors Teikarsaareissa ja Tuppuran patteri vahvennuksineen muodosti pataljoonan puolustuskeskuksen,
- Korven alalohko, komentajana majuri Kiveliö, jolla oli käytössään Pataljoona Suominen (ent. Pataljoona Kiveliö). Häränpääniemen varmistuksesta vastasi 200-miehinen Osasto Laaksonen, josta myöhemmin muodostettiin patteristo (90 K/77),
- Ristiniemen alalohko, komentajana majuri N. Kesämaa. Alalohkon runko koostui Ristiniemen järeästä patterista, jonka toinen putki oli ampumakuntoinen ja Satamaniemen raskaasta patterista.

Viipurin lohkon reservinä olivat Vilajoella 1.3. Laatokan Karjalasta saapunut Erillinen Pataljoona 18 ja Kevyt Osasto 4. Lisäksi samalla alueella oli vielä 600 miehen vahvuinen Osasto Miettinen, joka pyrki perustamaan päämajan paikalle kuljettamista menneellä vuosisadalla valmistetusta 30 tykistä kahta patteristoa. Venäläiset valtasivat kuitenkin jo taistelun alkuvaiheessa pääosan näistä aseista, joita ei vetovoiman puuttuessa voitu siirtää ja osasto taisteli suurimmaksi osaksi jalkaväkenä.

Lohkolle Lapista vahvennukseksi saapumassa olleet Jalkaväkirykmentti 40:n I Pataljoona, Kenttätäydennysprikaatin Pataljoona IX ja Kenttätykistörykmentti 22:n 3. Patteri majoittuivat 1.3. Lahnajärvelle (20 km Vilajoelta luoteeseen).

Lohkon tulitukena oli taistelun alkuvaiheessa pari jäykkälavettista patteria sekä Ristinien patterin yksi tykki. Tuppuran patteri sitoutui kokonaan oman saaren puolustukseen. Satamaniemen tuli ulottui äärikantamallaan vain Häränpäänniemen eteläiseen osaan.

Verrattaessa 4.Divisioonan ja Viipurin lohkon kahden itäisen alalohkon mahdollisuuksia tulevissa taisteluissa voidaan aluksi todeta kummankin lohkon olleen pääpiirtein saman levyisiä ja molemmille oli ryhmittynyt lukumääräisesti saman verran pataljoonia tai näitä vastaavia joukkoja. 4.Divisioonan puolustusta tuki yhtymän oma tykistörykmentti, kun sen sijaan Viipurin lohkon tulituki oli jokseenkin merkityksetön. Ravansaaren ja Tuppuran patterit voidaan jättää laskelman ulkopuolelle, sillä kumpikin sitoutui täysin oman saarensa taisteluihin. 4.Divisioonan puolustusalue ja joukkoyksiköiden ryhmitys muodostivat tiiviin kokonaisuuden, mitä sen sijaan ei voitu todeta Viipurin lohkon alueella. Täällä pääpuolustusasemaan sisällytettäväksi käsketyt Tupura ja Teikarsaari jäivät rantaviivan edustan erillisiksi puolustuskeskuksiksi, sillä mantereelta ei ollut käytännöllisesti katsoen lainkaan mahdollisuuksia tukea saarien puolustusta. Viipurin lohkon ratkaisevimmaksi heikkoudeksi muodostuivat jo puolustukseen ryhmittymisvaiheessa irrallisten ja suorituskyvyltään täysin erilaisten pataljoonien johtamiseen liittyneet vaikeudet. Alalohkojaolla tosin pyrittiin muodostamaan rykmenttiä vastaavia välijohtoportaita, mikä ei kuitenkaan komento-, viesti- ja huoltoelimien puuttuessa voinut johtaa tavoiteltuun tulokseen. Tästä syystä yhtymää vastanneen Viipurin lohkon tuli johtaa

pataljoonia ja jopa komppanioitakin, joihin yhteydet olivat kovin sattumanvaraisia. Viipurin lohkon selustassa ei myöskään ollut yhtymän organisaatioon sisältyviä huoltojoukkoja eikä -laitoksia.

Rannikkoryhmän puolustuksen painopiste oli alkuvaiheessa selvästi 4.Divisioonan lohkolla, missä venäläisten menestys olisi nopeimmin päässyt vaikuttamaan Taka-asemassa taistelevien II Armeijakunnan joukkojen selustaan. Viipurin lohkon alueella ei ollut tällaista vaaraa välittömästi nähtävissä, joskin mahdollisen sillanpään rajoittaminenkin saattaisi jo tuoda tullessaan runsaasti voimia sitovia taisteluja. Viipurin lohkolla olisi tuskin ollut tarpeellista antautua ratkaisutaisteluun rantaviivan tuntumassa, sillä lohkon harvateinen selusta olisi mahdollistanut tilan hyväksikäytön. Toisaalta tällainen ajattelutapa ei sisällynyt silloiseen taktiikkaamme, ja lisäksi rantaviiva ja sen edustalla olleet erikseen nimetyt saaret oli käsketty lohkon pääpuolustusasemaksi.

C. VENÄLAISTEN ENSIMMAISET HYÖKKÄYKSET YLI MERENLAHDEN

Venäläisten Viipurinlahden yli suuntautuneen offensiivin ensimmäinen vaihe alkoi 2. 3. sekä 4.Divisioonan että Viipurin lohkon alueilla.

Vallattuaan Lihaniemen venäläiset muodostivat vielä samana päivänä niemen luoteisrannalle jalkaväki- ja kenttätykeistä laajan tulitukiportaon, joka otti tulensa alle Turkinsaaren sekä Jalkaväkirykmentti 12:n lohkon etureunan. Tulitukiportaon oli helppo lamauttaa kilometrin päähän vastarannalle ryhmittyneiden suomalaisten joukkojen toiminta. Tähän liittyivät kiinteästi myös maataisteluja tukevien ilmavoimien taukoamattomat hyökkäykset.

113.Divisioonan painopiste suuntautui Turkinsaareen ja Majapohjaan. Yhtymä hyökkäsi yhdeksän vuorokauden aikana tavallisesti 1—2 pataljoonan voimin 2—3 kertaa vuorokaudessa. Kaikki hyökkäykset lyötiin takaisin. Panssarivaunujen puuttuessa ei venäläisen jalkaväen hyökkäyksessä ollut voimaa. Vasta sen jälkeen kun 43.Divisioonana oli vallannut Ravansaaren ja tunkeutunut Piispansaareen murtui Turkinsaaren puolustus.

Turkinsaaren ja Majapohjan taisteluvaiheen aikana marssi hyökkäykseen käsketty pataljoona lähes sulkeismuodossa tulitukiportaan tulen suojaamana noin 800 m käsketyin murtokohdan eteen jäälle ja ryhmittyi, minkä jälkeen se aloitti etenemisen. Venäläisten hyökkäystapa oli sopeutettu puolustajan raskaan tulituen puutetta vastaavaksi. Talven kuluessa rantaviivalle kinostunut lumi hidastutti hyökkääjän liikkeen juuri puolustajan tehokkaimmalle tulialueelle, mihin yleensä hyökkäykset tyrehtyivätkin. Hyökkäävien pataljoonien sekä Lihaniemen tulitukiportaan tuhoamiselle olisi kenttätykistöllä ollut rauhanaikaisen kouluammunnan luonteiset olosuhteet. Turkinsaaren tulenjohtoasemasta ei kuitenkaan ollut yhteyttä ampuviin yksiköihin, mikä esti tykistön tukemismahdollisuudet. Tulikomentoviestitys oli järjestetty siten, että kiväärijalkaväen lähetti hihti kirjallinen tulipyyntö mukanaan Turkinsaaresta Piispansaaren yli 2.5 km länteen Vahvaniemeen pataljoonan komentopaikalle. Täältä tulipyyntö välitettiin puhelimitse rykmentin komentopaikalle, jossa vasta tykistöupseeri toimitti tulipyyntönsä pattereille⁴⁰). Tällaisten olosuhteiden vallitessa oli raskaan tulituen oikea-aikainen saanti sekä tulen korjaaminen varsin sattumanvaraista.

Jalkaväkirykmentti 12:n kokonaistappiot olivat viikolla 3.—9.3. yhteensä 432, mikä kuvanee riittävästi taisteluolosuhteita.

Aamuyöllä 2.3. odotettiin tiedustelun antamien tietojen perusteella venäläisten hyökkäystä Koivistonniemen kärjestä Tuppuraan. Venäläiset aiheuttivat puolustajalle kuitenkin melkoisen yllätyksen hyökkäymällä Tuppuran lisäksi samanaikaisesti myös Teikarsaaren ja merenselän toiselle puolelle Häränpäänniemeen.

Taktiikka Tuppuran taistelussa oli venäläisten Viipurinlahden alueella käyttämälle taktiikalle luonteenomainen, joten sen eräiden kohtien lähempi tarkastelu on tähdellistä.

Tuppura on runsaan kilometrin pituinen ja noin 500 m leveä saari. Sen pohjoisrantaan liittyy kapean salmen erottama Kuningassaari. Maaperä on mäntymetsän peittämää moreenia ja paljasta kiintokalliota. Kilometrin levyinen salmi, jossa on Suurluoto-niminen kari, erottaa saaren Koiviston (Pullin-)niemestä.

Saaren pääaseistuksen muodosti raskas 4-tykkinen canetpatteri, josta tosin ennen ratkaisutaistelua oli ehditty viedä kaksi tykkiä pois. Lisäksi

saarella oli kaksi Nordenfelt 57 mm:n tykkiä, 37 mm:n panssarintorjuntatykkijoukkue sekä 87 mm:n jäykkälavettinen jaos. Linnake oli Ristiniemen ja Ravansaaren patterien kantaman piirissä.

Lähipuolustukseen tarkoitettuja linnoituslaitteita oli tuskin nimeksikään. Panssarimiinoja oli 500 kpl, joiden pääosa oli käytetty Pullinsalmen suluttamiseen. Jään sisään jäätyneen sulutteen merkitys oli vähäinen. Saaren miltei täydellinen linnoittamattomuus lienee johtunut lähinnä silloisesta ajattelutavasta, linnakehan oli ollut koko sodan ajan kaukana selustassa.

Ratkaisutaistelun aikana oli saarella jokseenkin tarkalleen 800 miestä, joista linnakehenkilöstöä vahvennettuna panssarintorjunta- ja pioneerialimillä oli 500¹¹⁾). Vahvennukeksi saapui 4. Erillinen Konekiväärikomppania 29. 2. ja Pataljoona Hällforsin 3. komppania 1. 3. Konekivääreitä oli saarella 22 kpl. Linnakkeen päälliköksi oli määrätty juuri ennen taistelun alkua luutnantti B. Kytöpuro.

Puolen yön jälkeen 1/2. 3. havaitsi Suurluodon tähystysasema venäläisten lähestyvän saarta. Tuntia myöhemmin valaistiin valonheittimellä saaren selkärantaa ja todettiin pataljoona noin 300 m:n päässä rannasta. Niinikään havaittiin liikettä myös itärannan edustalla. Klo 04.30 alkanut hyökkäys ei tullut yllätyksenä. Sen sijaan aivan odottamattomalta taholta — pohjoisesta — venäläiset yllättivät. Kuningassaareen tunkeutui komppanian verran venäläisiä, jotka saivat saaren haltuunsa. Muualla hyökkäys lyötiin takaisin ja venäläiset pesiytyivät jäätelien taakse.

Aamun valjettua todettiin saaren eteläosan ympärillä rykmentin voimat ja Koivistonniemeltä marssi jatkuvasti uusia joukkoja jälle. Tuppuran pohjoispuolella seisoj jäälakeudella vajaa pataljoona, mihin yhtenäisen varustuksensa perusteella kuului myös Kuningassaareen tunkeutunut vihollinen. Kyseessä oli todennäköisesti 109. Erillinen Tiedustelupataljoona, josta saatiin Teikarsaassa yöllä 3/4. 3. vankeja Panssarivaunuja ei vielä tässä vaiheessa näkynyt. Päivän kuluessa yrittivät venäläiset puolenkymmentä kertaa tunkeutua saarelle, mutta kaikki yritykset kuitenkin torjuttiin. Hyökkääjä tuki toimintaansa runsaalla kenttätykistön tulella ja usein myös ilmavoimien iskut liittyivät tulivalmisteluun. Puolustajan suuret tappiot aiheutuivat valtaosaltaan

tulivalmistelusta. Kenttälainnoitetut suojarakenteet olisivat huomattavasti vähentäneet tappioiden määrää.

Taistelun hiljennettyä Pullinsalmen suunnalla päätti linnakkeen päällikkö tuhota Kuningassaareen pesiytyneen vihollisen. Kolmen joukkueen vahvuisen osaston vastaisku alkoi klo 14.30. Alkumenestyksestä huolimatta ei saaren pohjoisimpaan kolkkaan tungettua vihollista saatu kuitenkaan lopullisesti murskatuksi.

Taistelun ensimmäinen osa päättyi selvästi suomalaisten torjuntamenestykseen. Puolustustaistelun ratkaisevimaksi vaiheeksi muodostui 100—200 m:n väli rantaviivan edustalla, jolloin hyökkääjä oli puolustajan tehokkaimman tulen vaikutuspiirissä. Mikäli puolustajan torjunta onnistui tässä, hyökkäys ainakin pysähtyi, muuten puolustaja joutui lähitaisteluun, ja sen ratkaisisi taas hyökkääjän lukumääräinen ylivoima. Konekiväärit osoittivat tulensa tehon juuri edellä mainitulla etäisyydellä.

Panssarivaunut ajoivat klo 16.30 Koivistonniemeltä jäälle ja samalla alkoi arviolta kahden 70.Divisioonan rykmentin ratkaisuhyökkäys, johon liittyi vielä Tuppuran pohjoispuolella odotellut hiihtopataljoona. Huolimatta kymmenkunnasta tuhotusta tai jään läpi painuneesta vaunusta, oli jäljelle jääneiden merkitys ratkaiseva. Nyt oli hyökkääjällä väline, jolla se saattoi tuoda raskaan tulituen rantaviivan tuntumaan ja murskata järjestelmällisesti puolustuksen selkärangaksi muodostuneet konekiväärit. Jo venäläisten lähestymisvaiheen aikana jätti saaren itäranalle ryhmittynyt Pataljoona Hällforsin komppania asemansa ja lähti saarelta. Yksikkö ei kestänyt jouduttuaan ensi kerran silmätysten panssarivaunujen kanssa. Yksikön 60 miestä löytyivät 6.3. Haminan valtatie varrelta. Saareen ryhmittyneiden joukkojen viimeiset osat irtautuivat klo 18.00.

Panssarivaunut ratkaisivat Tuppuran taistelun. Puolustajalta puuttuivat panssarintorjuntamahdollisuudet ja tämä vaikutti ratkaisevimmin venäläisten nopeaan etenemiseen koko Viipurinlahden alueella. Torjunta-aseiden puute oli merkittävämpää saaristotaistelussa kuin mantereella, sillä jäällä ei ole notkoja, ryteikköjä eikä muitakaan katveita, jotka mahdollistaisivat käsivaraisen panssarintorjunnan.

Rantaviivataisteluihin liittyvänä kuvaavana esimerkkinä käytännön ja teorian välisestä ristiriidasta voidaan mainita KanAE:n näihin aikoi-

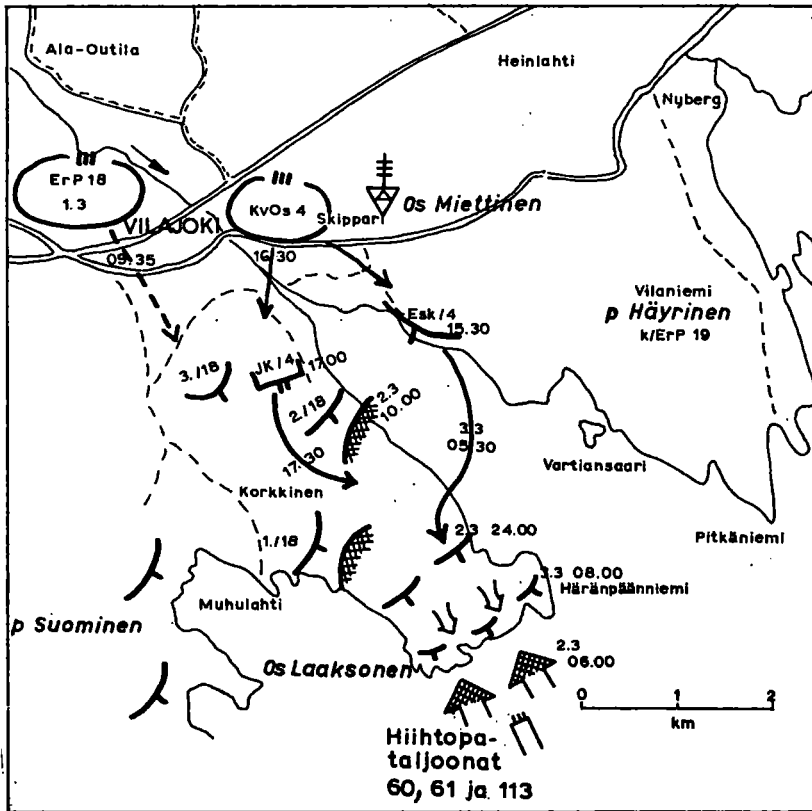
hin usein korostama käsky rakentaa puolustus lähinnä konekiväärien varaan¹²⁾). Aseita oli ryhmitettävä tiheästi rannalle, missä niillä oli todellakin runsaasti ampuma-alaa. Käytännössä tästä alasta hyötyivät eniten hyökkäävät panssarivaunut, jotka saattoivat konekiväärien tulenavauksen jälkeen tuhota ne ennen jalkaväen rynnäkköä.

Rantaviivan varmistuksen järjestelyt osoittivat yllättävää kokemuksen ja mielikuvituksen puutetta. Tämä oli sitäkin merkittävämpää, sillä olisihan rannikkotykistöjoukkojen pitänyt edustaa kehittyneintä tämän alan ammattitaitoa. Varmistus perustui lähinnä heiluripartioiden toimintaan, mikä oli todettu jo Muurilan kannaksella epäonnistuneeksi ratkaisuksi. Tuulen kovettamalla lumella ei hiihtävä osasto yleensä kuule paljoakaan, mutta tulee itse kuulluksi. Varmistustavan tarkoituksenmukaisuutta riittänee kuvastamaan Tuppuran pohjoispuolelle huomaamatta päässyt pataljoona.

Teikarsaaren puolustukseen ryhmittynyt Pataljoona Hällfors totesi yllätyksekseen yöllä 1/2.3. klo 03.10 venäläisten ottaneen haltuunsa saaren itään suuntautuvan niemen¹³⁾). Vastahyökkäys johti vasta klo 16.00 tulokseen Pataljoona Häyrisen saavuttua saarelle. Illan kuluessa siirtyi uusia venäläisiä joukkoja saaren molemmille sivustoille. Kapteenit Häyrinen ja Hällfors vaativat alalohkon komentajalta irtautumislupaa, mihin tämä klo 20.30 suostui¹⁴⁾, ja kolme tuntia myöhemmin poistuivat pataljoonat saarelta. Viipurin lohkon komentajan tietämättä luovutettiin pääpuolustusasemaan sisältynyt maastonkohta.

Aamuhämärässä 2.3. totesi Häränpäänniemessä Tiurinsaaren rannikkotykkimiehistä koottu Osasto Laaksonen, että sen lohkoa vastaan hyökkäsi tulivoimainen ja hyvän maastoliikkuvuuden omaava venäläis-osasto. Hyökkääjä painoi hetkessä puolustajan tasalle p. 18.4.—p. 17.7. (Kuva 3). Seuraavat eri joukkojen sotapäiväkirjoista ja taistelukertomuksista kootut aikamäärät osoittavat, kuinka vaikeata ja hidasta oli joukkojen kehittäminen taisteluun, mitä tehtävää varten ne nimenomaan olivat alueella.

Taistelualueen välittömään läheisyyteen ryhmittynyt Erillinen Pataljoona 18 sai klo 09.20 käskyn tuhota niemeen tunkeutunut vihollinen ja vallata rantaviiva takaisin. Muutamien vankien perusteella arvioitiin tiedustelupataljoonan tunkeutuneen mantereelle. Pataljoonan hyökkäyskäsky annettiin klo 11.30, mutta hyökkäys ei päässyt liikkeelle.

Kuva 3. Härenpäänniemen taistelu 2.3 - 3.3.1940

Vilajoen kylässä ollut Kevyt Osasto 4 hälytettiin klo 09.00 ja klo 14.30 sai osasto käskyn alistaa komppanian erillisen pataljoonan komentajalle p. 17.7. maastossa. Kaksi tuntia myöhemmin yksikkö (vahvuus 50) lähti ja ilmoittautui käsketyssä paikassa klo 17.00. Komppania murti venäläisten puolustuksen ja sai erillisen pataljoonan liikkeelle. Aamulla 3.3. klo 10.00 Erillinen Pataljoona 18 otti niemellä rintamavastuun ja Kevyt osasto 4 koottiin Vilajoen kylään.

Venäläiset tunkeutuivat aamuhämärissä, siis noin klo 06.30, Härenpäänniemeeseen. Klo 09.20 sai Erillinen Pataljoona 18 käskyn tuhota mai-

hin tunkeutuneen vihollisen, ja vasta illan suussa alkoi hyökkäys vai-
kuttaa. Hyökkäyksen kehittämiseen kului aikaa noin 7 tuntia, mikä
taas puolestaan osoittaa, miten keskeneräisiä olivat puolustajan valmis-
telut. Häränpäänniemeen pyrkineet joukot erottautuivat aseistuksensa,
varustuksensa ja miesaineksensa puolesta selvästi tavallisista linjaryk-
menteistä. Tuskinpa niemeen suuntautunut toiminta oli irrallinen
ilmiö, vaikka se päättyikin venäläisten kannalta ilmeisesti vastoin odo-
tuksia. Käydyistä taisteluista olisi jo aikalaskelmienkin puolesta voitu
tehdä arvokkaita päätelmiä venäläisten vastaista toimintaa arvioitaessa.

D. LISAVOIMIEN KESKITYS VIIPURINLAHDEN ALUEELLE

Lisäjoukkojen siirrot Viipurinlahden alueelle alkoivat jo välittömästi
Pääasemasta luopumisen jälkeen. Siirrot koskivat tällöin miltei yksin-
omaan merivoimien Porvoon, Helsingin ja Turun alueilta irroitettavia
joukkoja. Lapista siirrettiin ruotsalaisten vapaaehtoisjoukkojen saavut-
tua Jalkaväkirykmentti 40 sekä Kenttätäydennysprikaatin Pataljoona
VIII ja IX, joiden ensimmäisten osien junakuljetukset alkoivat 26.2.
Pohjois-Suomesta saapuneet joukot olivat käyttöarvoltaan huomatta-
vasti tehokkaampia kuin edellä mainitut, sillä näillä oli jo taistelukoke-
musta. Suoritettujen joukkojen siirtojen perusteella voidaan päätellä
päämajan pyrkineen välttämään Karjalan kannaksen painopistesuun-
nassa taistelleiden II ja I Armeijakuntien heikentämistä. Uuden rint-
man taisteluille olivat kuitenkin ominaisia usein toistuneet kriisit, joi-
den seurauksena oli alueelle siirrettävä pikaisesti uusia vahvennuksia,
joista vasempana naapurina ollut II Armeijakunta joutui luovuttamaan
valtaosan. Armeijakunnasta irroitettiin Viipurinlahdelle joukkoja seu-
raavasti:

- 2.3. Erillinen Pataljoona 20 ja 24, jotka alunperin olivat rannikko-
puolustuksen joukkoja,
- 4.3. Jalkaväkirykmentti 9,
- 5.3. Erillinen Pataljoona 3:n komppania, pioneerikomppania,
panssarintorjuntatykkijoukkue sekä panssarintorjuntatykkejä,
- 6.—8.3. Jalkaväkirykmentti 14 ja patteristo,

	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
p HÄYRINEN	T	→		→	---	---	---	---	---	---	---	→	
p HÄLLFORS	T	→		→			R	→	→	→	→	→	koulutuksessa
p KIVELTÖ	R	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	Salajärvenlän
p JUSSILA	T	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	hijainen rintaman osa
KvOs 4	T	R	→	T	→	R	T	→	→	→	→	→	os Lindgren
PPP 5	R	R	T	→	→	→	→	→	→	→	→	→	
ErP 7					R	T	R	→	T	R	T	→	
ErP 18	T	→	→	→	→	→	→	R	→	→	→	→	
ErP 19	T	→	→	→	→	→	→	→	R	T	→	→	
ErP 20				T	→	→	→	→	→	→	→	R	→
ErP 21	T	→	→	R	T	→	→	→	→	→	→	→	5,3 Os Kärnä
ErP 22							T	→	→	→	→	→	
ErP 24					T	→	→	→	R	T	R	→	
I/JR 9					T	→	→	→	R	T	→	→	
II/JR 9					T	→	→	→	R	T	→	R	
III/JR 9					T	→	→	→	→	→	→	→	
I/JR 10			T	→	→	→	→	R	→	→	→	→	
II/JR 10	R	T	→	→	→	→	→	→	→	T	R	→	
III/JR 10			T	→	→	→	→	→	→	→	→	→	
I/JR 11	T	→	→	→	→	→	→	→	R	T	→	→	
II/JR 11	R	R	T	→	→	→	→	→	R	T	→	→	R
III/JR 11	T	→	→	→	→	→	→	→	R	T	→	→	R
I/JR 12	T	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	
II/JR 12	T	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	
III/JR 12	T	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	
I/JR 40				T	→	→	→	→	→	→	→	R	
II/JR 40								T	→	→	→	→	
III/JR 40								T	→	→	→	→	
VIII/KT-Pr								T	→	→	→	→	
IX/KT-Pr					T	→	→	R	T	→	→	→	
I/JR 68								T	→	→	→	→	
II/JR 68								T	→	→	→	→	
III/JR 61								T	→	→	→	→	
I/1.Pr								R	→	→	T	R	
II/1.Pr								R	→	→	T	R	
III/1.Pr								R	→	T	→	R	
URR								T	→	→	→	→	
HRR											T	→	

SELITE: - T = joukko rintamavastuussa, - R = joukko reservissä

Taulukko 1 VIIPURINLAHEDELLÄ MAALISKUUN 1940. TOIMINEET JALKAVÄKIJOUKOT

- 7.3. Jalkaväkirykmentti 68 ja patteristo ja
- 11.3. Jalkaväkirykmentti 8.

I Armeijakunnasta irroitettiin lisäksi 1.Prikaati sekä patteristo, jotka siirtyivät 8.3. Rannikkoryhmän alueelle. Taulukossa 1 ilmenevät Viipurinlahdella maaliskuussa olleet jalkaväkijoukot.

Kenraaliluutnantti Öhquist mainitsi pyrkinensä oma-aloitteisesti armeijakunnastaan irroitetuilla osilla vahventamaan erityisesti Rannikkoryhmän panssarintorjuntavoimaa. Armeijakunnan tehtävänä oli pitää ensi sijassa Viipuri, ja meren yli suuntautunut toiminta uhkasi vakavasti tehtävän suorittamista¹⁴⁾.

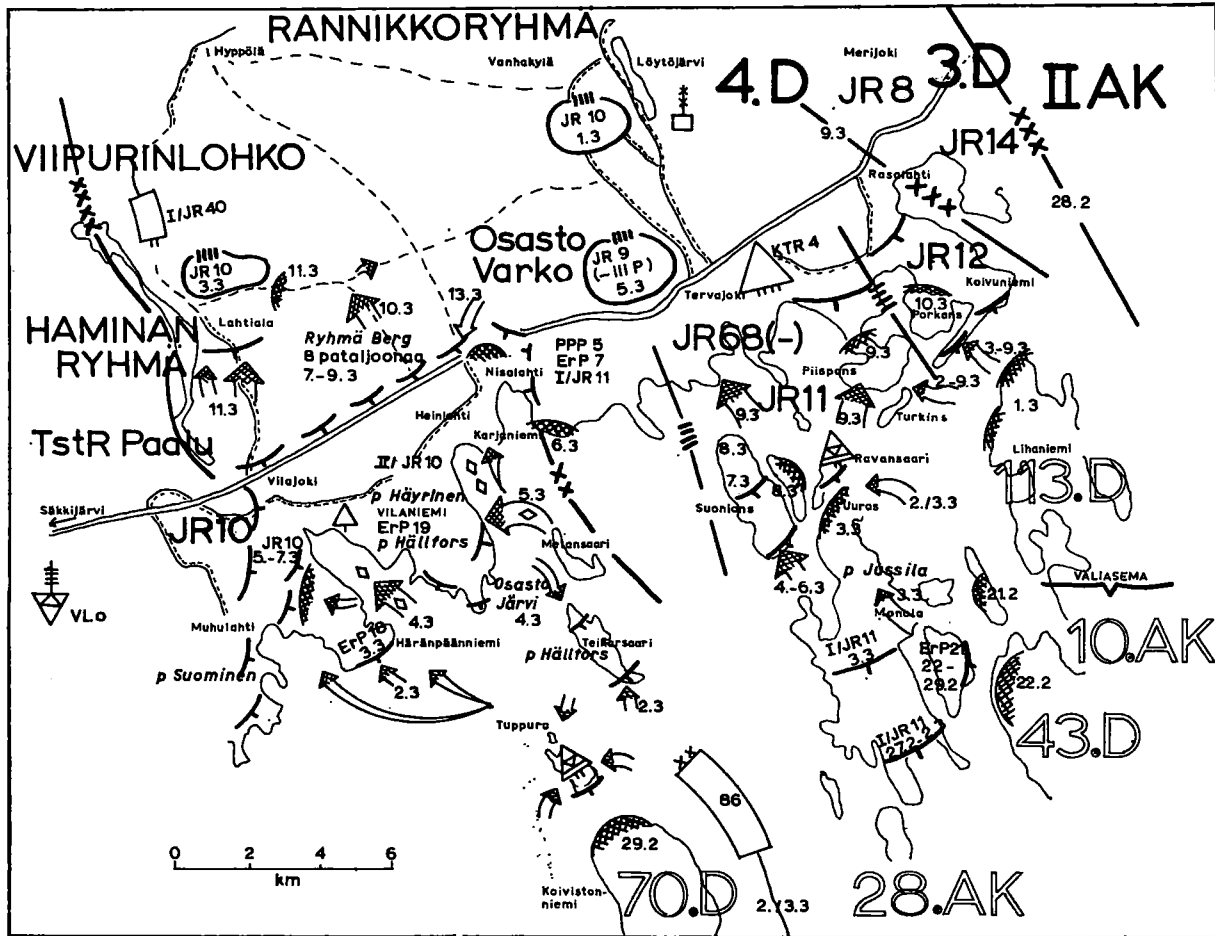
Rannikkoryhmän vahvennukseksi saapuneet joukot olivat rykmenttejä ja joukkoyksiköjä tai viimeksimainittuja vastaaviksi koottuja tilapäismuodostelmia. Sen sijaan johtoportaita viesti- ja huoltojoukkoineen ei voitu sanottavassa määrin osoittaa lohkolle enää sodan siinä vaiheessa. Huollollisesti Rannikkoryhmä tukeutui II Armeijakunnan ja Kannaksen Armeijan huoltolaitoksiin. Näiden ryhmitys ei kuitenkaan ilman uusia järjestelyjä mahdollistanut uuden rintaman joustavaa huoltamista, mitä vielä vaikeutti osaltaan Viipurinlahden luoteispuoleinen harva tiestö.

Viipurinlahden luoteispuoleisesta rintamasta muodostui lopuksi tavaton taakka, jonne päämajan oli alkuepäroinnistään huolimatta suunnattava kaikki irti saatavat voimat ja materiaali.

III SOTATOIMET VIIPURINLAHDEN LUOTEIS- RANNALLA

A. TAISTELUTAPAHTUMAT 4.DIVISIOONAN LOHKON ITAISELLÄ OSALLA

Vallattuaan Uuraansaaren oli 10.Armeijakunta saavuttanut suuren laivaväylän. Hyökkäävän armeijakunnan divisioonien lohkot yhtyivät pääpiirtein puolustukseen ryhmittyneen 4.Divisioonan rykmenttien lohkoihin. (Kuva 4)

Kuva 4. Venäläisten Viipurinlahden operaatio

Edellä jo mainitun 43.Divisioonan komentajan saaman hyökkäyksen nopeata jatkamista koskevan käskyn mukaisesti muodosti yhtymä yöllä 4/5.3. Uuraan Ravansaaren puoleiselle rantaviivalle raskaista suoramunna-aseista tulitukiportaana, jonka taukoamattoman tulen kohteena oli seuraavan päivän ajan muutaman sadan metrin päässä ollut Ravansaari.

Ravansaaren puolustukseen oli ryhmittynyt linnakehenkilöstöllä, konekiväärikomppanialla ja Jalkaväkirykmentti 11:n I Pataljoonan tukiosilla vahvennettu Pataljoona Jussila. Pataljoonaa tuki 4.Divisioonan tykistö. Ravansaaren patterilla ei sen sijaan ollut enää tukemismahdollisuuksia, sillä ampumatarvikkeita oli 2.3. jäljellä vain 7 kappaletta.

Saareen koottujen suurten vientipaperipuuvarastojen palon rajoittaessa puolustajan mahdollisuuksia valtasivat venäläiset 4.3. illalla yllättäen saaren eteläpään, mihin hyökkääjän menestys toistaiseksi rajoitui. Luutnantti S. O. Lindgrenin komentama osasto torjui päivittäin usein toistuneet saaren etelä-, pohjois- ja itärantaan kohdistuneet hyökkäykset. Todetun raskaan tulen sekä esiintyneiden panssarivaunumäärien perusteella voitiin päätellä hyökkäävän 10.Armeijakunnan painopisteen suuntautuneen Jalkaväkirykmentti 11:n lohkolle. Suonionsaaren puolustuksen luhistuttua 8.3. saattoivat venäläiset hallita tulelaan myös Ravansaaren länsirantaa. Viipurin koillispuolelta vahvenukseksi saapuneen Jalkaväkirykmentti 68 ryhmitettyä puolustukseen Tervajoenlahden molemmin puolin antoi Jalkaväkirykmentti 11:n komentaja käskyn luopua Ravansaaresta¹⁾. Irtautuminen tapahtui 8.3. illalla. Seuraavana päivänä saavuttivat venäläiset rykmentin lohkolle mantereen rantaviivan.

Koivuniemen lohkoa puolustaneen Jalkaväkirykmentti 12:n oikean sivustan avauduttua luopui rykmentti niemestä ja ryhmittyi sen tyven tasalle.

Sotatoimien päättyessä oli puolustus kiteytynyt mantereen rantaviivan tasalle.

Edellä esitetyn taisteluvaiheen kestäessä olivat 3.Divisioonan päävoimat siirtyneet Viipurista lahden länsipuolelle ja rauhan tuloon mennessä ne olivat ryhmittyneet Rannikkoryhmän vasemman rajan tasalle tehtävänänsä torjua lounaasta Tienhaaraan suuntautuvat hyökkäykset.

Etulinjan kulku 13.3.1940 ilmenee kuvasta 5.

B. TAISTELUT RANNIKKORYHMÄN OIKEALLA SIVUSTALLA

Teikarsaaren luovuttamisen jälkeen oli tilanne Viipurin lohkon vastualueella epäselvä. Viestiyhteyksien puuttuminen lisäsi vielä vaikeuksia. Lohkon komentaja saapui henkilökohtaisesti valvomaan Vilaniemen puolustusvalmisteluja. Samanaikaisesti sekä Rannikkoryhmän esikunta että KanAE olivat antamiensa käskyjen perusteella huolissaan tilanteen epädullisesta kehittymisestä. Löytöjärvelle 1.3. lepoon saapuneen Jalkaväkirykmentti 10 käskettiin 2.3. klo 16.00 valmistautua siirtymään Vilajoelle, joskin sen käytöstä vielä neuvoteltiin KanAE:ssä³⁾). Rykmentin II Pataljoona sai klo 18.00 käskyn marssia Heinlahteen, minne se saapui kuusi tuntia myöhemmin. Puolenyön aikaan alkoi rykmentin siirtyminen. Rannikkoryhmä käski 3.3. klo 00.10 Viipurin lohkon komentajan ehdottomasti pitää Teikarsaari ja vallata sen menetetyt osat takaisin tätä tehtävää varten alistetulla Jalkaväkirykmentti 10:llä. Rykmentin ilmoitettiin saapuvan vielä kuluvan yön aikana Vilaniemeen³⁾). Lähtöhetkellä sai rykmentti tiedon, jonka mukaan venäläiset olivat katkaisseet rantatien³⁾). Uutta Haminan—Viipurin valtatieä ei ollut rykmentin kartoissa. Tästä syystä marssi suuntautui pohjoisen kautta lumen tukkimia metsäteitä noudatellen Lahtialaan. 25 kilometrin siirtymiseen 25°:n pakkasessa kului 12 tuntia, sillä suurin osa rykmentistä oli ilman suksia. Taistelukunnan palauttaminen olisi edellyttänyt lepoa. Tähän ei kuitenkaan ollut mahdollisuuksia, sillä teltoja ei rykmentillä ollut ja kylän talot olivat täynnä työvélvollisia.

Menneenä yönä kadonneen rykmentin löydyttyä Lahtialasta selvisi lohkon komentajalle, että Teikarsaaren valtaamiseen tarvittavat joukot oli saatava muualta. Rykmentin II Pataljoonan komentaja kapteeni A. Järvi sai käskyn koota Vilaniemeltä osaston ja vallata Teikarsaari takaisin⁴⁾).

Aamuhämärässä 4.3. alkoi pataljoonan vahvuisen osaston, jonka tulitukena oli jäykkälavettinen Patteri Louhivuori, eteneminen saarta kohti. Noin klo 08.00 totesi osasto oikealla puolellaan 4 km:n päässä 34 panssarin ja parin pataljoonan etenevän päinvastaiseen suuntaan Vilajoelle. Näkymä lienee vaikuttanut melkoisesti osaston vastaiseen toimintaan, sillä sen käytössä ei ollut minkäänlaista panssarintorjunta-asetta.

Osasto Järvi pääsi maihin ja sai haltuunsa Teikarsaaren luoteisen

niemen. Lopullisesti hyökkäys pysähtyi klo 14.15, jolloin kolme panssari-vaunua ajoi vallatun sillanpään kupeelle. Hämärän laskeuduttua palasi osasto Vilaniemelle.

Jälleen päättyi Teikarsaaren taistelu tappioon. Jalkaväkirykmentti 10 alistettiin eversti Lyytiselle Teikarsaaren takaisin valtaamista varten ja rykmentin oli aloitettava hyökkäys ennen päivän valkenemista. Käs-ketty tehtävä sisälsi melkoisen annoksen suomalaisen rykmentin suorituskyvyn yliarviointia. Täydessä levossa olleen rykmentin olisi tullut 12 tunnissa siirtyä 22 km, tiedustella ainakin lähtöasemansa, edetä jääla-keuden yli ja vallata saari, josta edellisenä iltana oli kaksi pakokauhun valtaamaa pataljoonaa tullut mantereelle. Teikarsaarta voitaneen pitää eräänlaisena talvisodan ”Mottorin mutkana”, jonka pitäminen olisi tuskin vastannut uhrauksia. Mikäli rykmentti olisi ehtinyt saarelle, siitä tuskin olisi venäläisille ollut suurtakaan haittaa, sillä ilmeisesti he jo sodan tässä vaiheessa tunsivat suomalaisen joukon tulen tehokkaan vaikutusalan. Rykmentin komentajan sijaisen (komentaja oli lomalla) vää-riin tietoihin perustunut väärän marssitien valinta todennäköisesti pe-lasti rykmentin. Viipurin lohkon komentaja lienee tuolloin ollut ainoa, joka näki Teikarsaaren pitämismahdollisuudet oikeassa valossa. Tulok-setta hän esitti saaren poistamista pääpuolustuslinjaan sisältyvistä maas-tonkohdista⁵⁾). Tulevia taisteluja ajatellen oli rykmentin siirto oikeaan osunut toimenpide, vaikkakaan tämä ei ollut siirron perussyynä. Tässä vaiheessa ei ilmeisesti vielä uskottu laajan sotatoimen mahdollisuuteen Koivistonniemen—Vilajoen suunnalla, vaikka Häränpäänniemen taiste-lut tähän selvästi viittasivatkin, sillä 4.3. klo 01.25 Rannikkoryhmän esikunta ilmoitti Jalkaväkirykmentti 10:n alistuksen päättyvän aamulla klo 08.00, jolloin rykmentti marssii takaisin Löytöjärvelle⁶⁾).

Koivistonniemen valtauksen jälkeen jatkoi 70.Divisioona niemen ja sen jatkeella olevien suurten saarien kautta mantereelle. Tuppuran val-tauksen jälkeen seurasi kuitenkin meren yli suuntautuvan sotatoimen edellyttämä noin vuorokauden pituinen järjestelyvaihe. Tällöin uusi, suomalaisille toistaiseksi tuntematon ja osittain moottoroitu 86.Divi-sioona marssi 70.Divisioonan ohi Tuppuran ja Teikarsaaren välisestä salmesta Vilajoenlahdelle, minne sen kärkiosat saapuivat 4.3. aamulla. Edellä mainitut yhtymät sekä sillanpään sodan päättymiseen men-nessä siirtynyt 53.Divisioona ja arviolta kaksi panssariprikaatia muodos-

tivat alueella operoivan 28.Armeijakunnan. Armeijakunnan ylemmästä johtoportasta ei ole saatu tarkkaa selvyyttä. Eräiden tietojen mukaan se lienee ollut Itämeren Laivaston johdossa. 7).

Ensimmäinen havainto lähestyvistä vihollisista tehtiin 4. 3. klo 06.00, jolloin Vilaniemessä ollut Pataljoona Hällforsin tähytysasema havaitsi 4 000 miehen marssirivistön ja useiden panssareiden suuntautuvan Häränpäänniemeen. Pataljoona havaitsi päivän kuluessa neljä vastaavaa osastoa 8). Häränpäänniemeen ryhmittyneessä Erillinen Pataljoona 18:ssa palvellet Eric Gardberg kirjoittaa teoksessaan "Adertonde avdelta bataljonen" pataljoonan todenneen pimeään vaihtuessa aamuhämäräksi — siis noin 06.30—07.00 — mahtavan marssikolonnan suuntautuvan pataljoonan lohkolle. Kapteeni Järven Teikarsaareen marssilla ollut osasto havaitsi, kuten edellä on jo esitetty, klo 08.00 kahden pataljoonan ja 34 panssarin osaston. Havainnot poikkesivat tuntuvasti toisistaan. Tuppurasta Vilajoelle johtavan jäätien suunnassa eteni todennäköisesti alkuvaiheessa kärkenä ääneti liikkuvista jalkaväkiosista muodostettu etujoukko. Määrätysssä vaiheessa ajoi osa vaunuista etujoukon ohi ja pyrki tavoitteeseen (Vilajoelle?) ja osa oli valmiina tukemaan päävoiman taistelua. Panssarien esiinajo lienee tapahtunut noin klo 10.00 pari kilometriä Vilajoenlahden suun etupuolella. Tätä tukee muun muassa Viipurin lohkon tilanneilmoitus Rannikkoryhmälle 4. 3. klo 09.30, jonka mukaan Häränpään—Pitkäniemen suuntaan eteni kaksi pataljoonaa 9).

Alueen puolustusryhmitys ilmenee kuvasta 4. Erillinen Pataljoona 18:lla oli ollut aikaa puolustusvalmisteluihin vuorokausi, joten pataljoona oli ryhmittynyt ja valmistanut lumiasemat. Teikarsaareen tehdyn vastahyökkäyksen johdosta ei Vilaniemellä venäläisten suurhyökkäyksen alkuun mennessä ollut ehditty aloittaa puolustusvalmisteluja. Sekavat komentosuhteet lisäsivät vaikeuksia 10). Niemen uhanalaisimmalle rannikon osuudelle oli ryhmittynyt Pataljoona Hällfors, jonka 1.Komppaniassa oli 2 upseeria ja 2 joukkuetta ja 2.Komppaniassa 4 upseeria ja 3 joukkuetta. Raskasta tulitukea ei ollut. Välittömästi ennen venäläisen panssariosaston tunkeutumista Vilajoen kylään (noin klo 10.00) sai siellä ollut Kevyt Osasto 4 alalohkon komentajan käskyn siirtyä Vilaniemen koillisrannalle reserviksi, koska venäläiset olivat hyökänneet Teikarsaareen 11). Tämän käskyn perusteella voidaan otaksua, ettei alalohkon komentajalla ollut vielä silloin minkäänlaista reaalista kuvaa tilan-

teesta. Osaston lähdettyä jäi kylään sen huolto, ja lisäksi siellä oli satakunta tykkimiestä jäykkälavettisen tykistön siirtopuuhissa. Vilajoen laiturin äärellä oli juuri asemaan ajanut jäykkälavettinen jaos.

Venäläiset panssarit, yhteensä 8 kpl, ohittivat Vilaniemen laiturin klo 11.15, jonka jälkeen osa vaunuista jatkoi vanhan maantien pohjoispuolelle. Paikalle nopeasti saapuneen kapteeni M. Miettisen toimenpitein alue eristettiin ja jaos pysäytti tulellaan lahdelle tiheässä muodossa edenneen jalkaväkimassan. Jalkaväkisuojausta vailla olleilla vaunuilla ei ollut toimintaedellytyksiä, ja niinpä ne poistuivat mantereelta klo 16.00 mennessä. Jälle pysäytetty jalkaväki tunkeutui Häränpäänniemeen.

Vilajoen kylän taistelu päättyi kaikesta suomalaisten valmistautumattomuudesta huolimatta torjuntamenestykseen. Venäläisittäin rohkea panssarien suorittama syöksy olisi onnistuessaan todennäköisesti romahduttanut suomalaisten puolustusmahdollisuudet. Miten turvalliseksi venäläisten panssarien olo kylässä ja sen pohjoispuolella olisikaan muodostunut, mikäli niillä olisi ollut mukanaan esimerkiksi hiihtohinauksessa pataljoona kiväärijalkaväkeä, mihin järjestelyyn hyökkäävällä armeijakunnalla kaiketi olisi ollut mahdollisuudet. Ehkä 2.3. Häränpäänniemeen tunkeutuneiden hiihtopataljoonien tehtävä oli pyrittyä niveltämään panssarikärjen toimintaan. Toisaalta talvisodan kestäessä eivät venäläiset yleensä onnistuneet sopeuttamaan yhteen kiväärijalkaväen ja panssarijoukkojen toimintaa.

Häränpäänniemen kärkeen ryhmittynyt Erillinen Pataljoona 18 pysäytti noin klo 09.00 rantaviivan eteen rykmentin, joka marssi Vilajoenlahdelle suuntautuneen etujoukon takana. Hyökkäyksen pysähtyttyä siirtyivät panssarivaunut iskuportaaseen. Koska puolustajalla ei ollut panssarintorjunta-aseita, ajoivat vaunut rohkeasti rantaviivalle ja lähi-etäisyydeltä tuhosivat konekivääripesäkkeet. Klo 11.00 irtautui pataljoona rantaviivalta.

Jalkaväkirykmentti 10:n käyttöoikeutta koskevien seikkojen selvittyä puolen päivän aikoihin päätti Viipurin lohkon komentaja tuhota niemeen tunkeutuneet tiedustelutietojen perusteella arviolta rykmentin vahvuiset venäläiset voimat. Vastahyökkäystä varten alistettiin Erillinen Pataljoona 18:n komentajalle ratsumestari Stackelbergille klo 17.52 Jalkaväkirykmentti 10 poisluettuna pataljoona ja Jalkaväkirykmentti 40:n

I Pataljoona¹³⁾. Hyökkäyssuunnitelma rakentui kolmen noin pataljoonan vahvuisen osaston rinnakkaiseen ja samanaikaiseen toimintaan. Kolmen komppanian vahvuinen reservi oli tarkoitus suunnata sinne, missä hyökkäys saavuttaisi menestystä. Raskasta tulitukea ei ollut. Hyökkäyksen tuli alkaa 5. 3. klo 03.30.

Liikkeelle lähtö myöhästyi lähes kaksi tuntia, sillä jalan liikkuvan joukon (JR 10:ltä puuttuivat sukset) ryhmittäminen 80 cm syvässä lumessa oli työlästä. Alusta alkaen kehittyi kummallakin sivustalla katkera lähitaistelu, kun sen sijaan niemen keskiosassa edenneet Jalkaväkirykmentti 40:n osat pääsivät merkittävää vastusta kohtaamatta itärannan tuntumaan. Niemen länsirannalla hyökkäys murskasi Jalkaväkirykmentti 284:n II Pataljoonan ja itärannalla Jalkaväkirykmentti 169:n II Pataljoona kärsi vakavia tappioita. Vaikkakaan hyökkäys ei johtanut tavoitteeseen, niin se kuitenkin poisti hetkeksi täältä suuntautuneen uhkan.

Vilaniemen kärkeen ryhmittäivät 3. 3. illalla sekä Erillinen Pataljoona 19 että Pataljoona Hällfors siten, että pataljoonien lohkot yhtyivät pääpiirtein. Yöllä sai Pataljoona Hällfors käskyn siirtyä niemen etelärannalle. Reservinä olivat koillisrannalla Pataljoona Häyrinen ja Teikarsaaresta illalla 4. 3. palannut Osasto Järvi.

Vilaniemen alalohkon komentajana oli kapteeni Napari. Lisäksi antoi Kevyt Osasto 4:n komentaja ratsumestari Sundblad ryhmitystä koskevia käskyjä, joten hänkin lienee ollut alalohkon komentaja¹³⁾. Aamulla 5. 3. sai kapteeni Järvi käskyn ottaa niemellä olevat joukot komentoonsa¹⁴⁾. Suoritetut komentajien vaihdot sekä ryhmityksen tarkistukset osoittivat puolustusvalmistelujen keskeneräisyyttä. Erityisesti kiintyy huomio vastuullisen johtajan vaihdoksiin ja siihen, että eräässä vaiheessa lienee komentajia ollut useitakin.

Iltayö 4/5. 3. oli Vilaniemessä yllättävän rauhallista, vaikka naapuri Niemessä oli taisteltu ankarastikin koko päivän.

Hyökkäävän 70.Divisioonan komentaja oli yötaistelun erikoistuntija. Tuppurassa ja Teikarsaarella hän oli hyökännyt yöllä, miksei hän myös menettelisi vastaavasti mantereen rantaviivalla. Klo 02.00 tapahtuikin yllätys. Venäläisellä kärsivällisyydellä oli hyökkääjä soluttautunut rantaviivan tuntumaan Pitkäniemen länsipuolelle. Hyökkäys alkoi voimakkaan käsiasetulen tukemalla rynnäköllä, ja Pataljoona Hällforsin

2. Komppania irtautui epäjärjestyksessä. Hyökkääjä ei kuitenkaan seurannut mantereelle. Puolustajan vastatoimenpiteiden suuntauduttua etelään alkoi venäläisten hyökkäys niemen itärannalla. Iltaan mennessä joutuivat suomalaiset luopumaan niemestä. Alkuperäisistä Vilaniemen neljästä pataljoonasta oli kapteeni Järvellä käytössään enää yksi, ja sekin oli ollut liikkeellä yhtä mittaa 96 tuntia.

Viipurin Sorvalissa 3. Divisioonan reservinä olleen Jalkaväkirykmentti 9:n komentaja everstiluutnantti R. Berg sai 4. 3. illalla käskyn marssia Tervajoelle, missä rykmentti alistui Rannikkoryhmän komentajalle¹⁵⁾. Vuorokautta myöhemmin sai Nisalahden itäpuolelle saapunut rykmentti käskyn tuhota Vilaniemeen tunkeutuneet venäläisvoimat. Rykmentille ilmoitettiin lisäksi, että hyökkäykseen osallistuu myös niemen lounaisrannan suunnassa Erillinen Pataljoona 24, mutta joukkoyksikköä ei alisteta rykmentille.

Rykmentin tehtävä oli vaikea. Sen oli yöhyökkäyksellä palautettava rantaviivalla ollut puolustusasema. Tiedusteluun ei ollut aikaa ja rykmentiltä puuttuivat vielä alueen kartat. Niemeltä virranneet pakokauhaiset miehet horjuttivat uskoa. Tässä vaiheessa sai rykmentti ilmoituksen, että sen III Pataljoona oli sitoutunut taisteluun Jalkaväkirykmentti 12:n lohkolle. Hyökkäykseen ryhmittyi rykmentti molemmat pataljoonat rinnakkain ja liikkeelle lähtö oli 6. 3. klo 03.00.

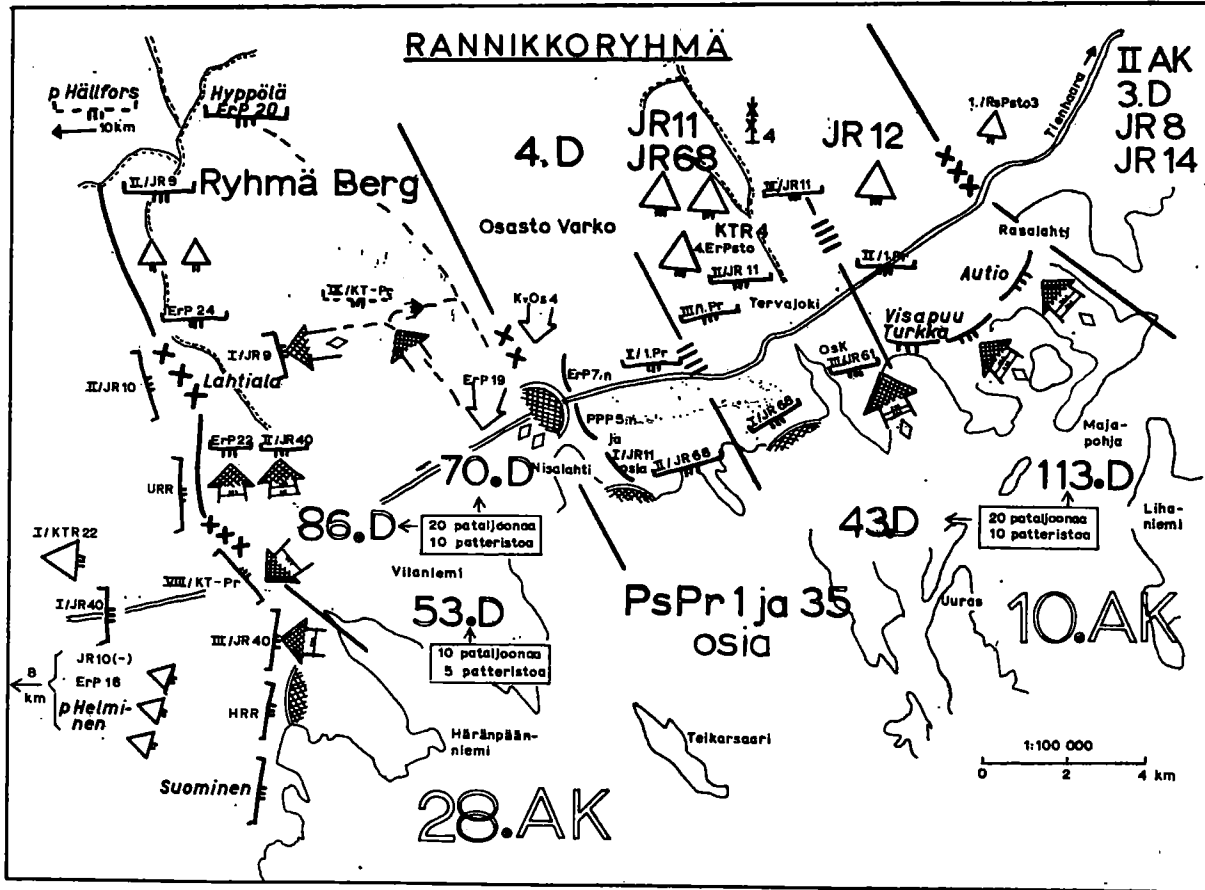
Itärantaa suuntautuneen II Pataljoonan hyökkäys tyrehtyi heti alkuun lähinnä jäällä olleiden lukuisten panssarivaunujen tuleen. Niemen sisäosiin edenneen I Pataljoonan oli palattava takaisin venäläisten katkaistua pataljoonan tulouran. Erillisen Pataljoona 24:n hyökkäys, josta rykmentillä ei ollut tietoa, oli johtamassa alkumenestykseen, kun pataljoona sai käskyn irroittaa komppanian vanhan tien tulppaukseen mikä riitti muun pataljoonan hyökkäyksen pysäyttämiseen. Aamulla 7. 3. hyökkäsi vielä vastasaapunut Kenttätäydennysprikaatin IX Pataljoona, mikä myös epäonnistui täysin. Illalla oli puolustus uuden valtatie tasalla. Häränpäänniemessä rintamavastuun ottanut Jalkaväkirykmentti 40 taivutti vasenta sivustaansa niinikään maantien tasalle.

Taisteluista saadun kuvan perusteella arvioitiin venäläisten painopisteen suuntautuneen Vilajoen—Heinlahden väliselle alueelle. Vastavallalla lohkolle oli suomalaisia joukkoja kahdeksan pataljoonaa (KvOs 4,

ErP:t 19, 20, 22 ja 24, JR 9—III P, IX/KT-Pr) ja kaksi patteria. Komentosuhdejärjestelyihin liittyen muodostettiin 8. 3. edellä jo mainittu suoraan Rannikkoryhmän komentajan alainen Ryhmä Berg¹⁶⁾. Pataljoonien lukumäärä vastasi miltei divisioonan jalkaväkeä, joten ottaen huomioon silloisen rykmentin esikunnan organisaation, everstiluutnantti Bergin tehtävä ei ollut helppo. Johtamisen edelleen helpottamiseksi alistettiin osa joukoista everstiluutnantti O. Selinheimolle. Tämäkään ei merkittävästi parantanut tilannetta, sillä yksi henkilö ei vielä muodosta johtoporrasta.

Puolustuksen lujittamiseksi suuntasi päämaja Viipurin lohkolle myös johdossaan olleiden lentojoukkojen toiminnan painopisteen 5.—11. 3. väliseksi ajaksi. Venäläisten yllättävän voimakkaan ilmatorjunnan takia oli ilmahyökkäykset ajoitettava ilta- ja aamuhämärän tunteihin. Kohteina olivat miltei säännöllisesti jäällä todetut marssiosastot ja kuljetukset. Lentorykmentti 4, joka oli pommitusrykmentti, suoritti yllä mainittuna ajanjaksona yhteensä 151 pommituslentoa ja pudotti 60 tonnia pommeja¹⁷⁾.

Kahden päivän ajaksi pysäytti Ryhmä Berg uuden maantien tasalla venäläisten sillanpään laajenemisen. Asema murtui 10. 3., jolloin venäläinen panssarien tukema rykmentti tunkeutui ”huoltotien” suunnassa 2—3 km pohjoiseen. Puolustajalle tarjoutui mitä edullisin tilaisuus tuhota kapeassa muodossa keskelle korpea työntynyt rykmentti. Vastahyökkäyskäsky annettiin 11. 3. klo 00.45¹⁸⁾. Tulivalmistelun edeltämän kolmen pataljoonan hyökkäyksen tuli alkaa klo 05.30. Hyökkäys epäonnistui jälleen täysin. Kolmen pataljoonan asemesta lähti liikkeelle vain Jalkaväkirykmentti 10:n 4. Komppania, jolle riittivät pataljoonasta kerätyt sukset. Tämäkään yksikkö ei päässyt vaikuttamaan edes käsiaseilla. Komppanian päällikön käsityksen mukaan se oli ainoa hyökkäävä joukko muiden ammuskellessa vain paikoiltaan¹⁹⁾. Eri tahoilta samankeskeisesti suunniteltu hyökkäys edellyttää aina runsasta valmistelu-aikaa sekä luotettavia yhteyksiä. Nyt näitä ei ollut kumpakaan, joten hyökkäys oli tuomittu epäonnistumaan jo alunperin. Hyökkäyksen mitättömyyttä kuvasti se, että venäläiset sitä tuskin havaitsivat, vaan jatkoivat pohjoiseen ja pysähtyivät pari kilometriä Lahtialasta itään. Tämä ihmettytti suomalaisia, sillä läpimurto oli jo tapahtunut ja samanaikaisesti oli ainakin kahden etelästä Lahtialaan suuntautuneen rykmentin hyök-

Kuva 5. Ryhmitys Viipurinlahden luoteisrannalla 13.3.1940

käys lyöty takaisin. Sotatoimien päättyessä 13. 3. oli Ryhmä Bergin pataljoonista osa luisunut johdon ulottuvilta.

Vilaniemen menetykseen johtaneisiin taisteluihin liittyen muodostettiin 6. 3. 4.Divisioonan ja Ryhmä Bergin lohkojen rajalle majuri L. Varkon komentama Osasto Varko. Komentajalle alistettiin oman Erillinen Pataljoona 7:n lisäksi Polkupyöräpataljoona 5, Jalkaväkirykmentti 11:n I Pataljoona ja 8. 3. Jalkaväkirykmentti 68:n II Pataljoona. Osaston tehtävänä oli suojata 4.Divisioonan oikea sivusta. Toiminnan painopiste oli aluksi Niskapohjanniemen alueella. Iltapäivällä 8. 3. Karjanimestä suuntautunut hyökkäys tunki suomalaiset kilometrin verran uuden maantien pohjoispuolelle. Viipurinlahden sotatoimien nopeuttamista ajatellen oli menestys merkittävä, sillä nyt oli venäläisillä mahdollisuus valtatie suunnassa tukea kuuden kilometrin päässä Uuraasta manteelelle hyökkäävää 43.Divisioonaa. Osaston vahvennukseksi saapui 10. 3. 1.Prikaatin pataljoona. Lisäksi Nisalahden aukeiden pohjoispuolelle siirtyivät Erillinen Pataljoona 19 ja Kevyt Osasto 4. Osasto Varkon puolustuksen painopiste oli nyt valtatie suunnassa.

Illalla 11. 3. saapui Osasto Varkon komentopaikalle Ryhmä Bergin lähettiupseeri ilmoittamaan ryhmän irtautumisesta. Erillinen Pataljoona 20 oli jo lähtenyt ja Erillinen Pataljoona 19 oli irtautumassa ²⁰⁾. Auratut tiet Hyppölään ja Osasto Varkon sekä 4.Divisioonan selustaan olivat avautumassa. Nopeat toimenpiteet olivat tarpeen ja niinpä majuri Varko alisti Erillinen Pataljoona 19:n 1.Prikaatin komppanialle. Aamulla 13. 3. katkaisi osaston hyökkäys venäläisten pohjoiseen edenneiden voimien jälkiyhteydet valtatie ja huoltotien risteyksessä. Aloite oli siirtynyt Osasto Varkolle. Voimat vain puuttuivat alkumenestyksen hyväksikäyttöön.

Sotatoimien päättyessä 13. 3. olivat täälläkin sekä hyökkääjän että puolustajan voimat siinä määrin ehtyneet, että merkittävä ratkaisu olisi silloisille joukoille ollut ylivoimainen tehtävä. Vilaniemelle siirtynyt 53.Divisioona olisi ilmeisesti muutaman päivän kuluttua ollut valmis aloittamaan hyökkäyksen, mikä todennäköisesti olisi suuntautunut valtatie itään. Viipurin kautta oli pikaisesti avattava huoltotie, sillä jäälle nouseva vesi olisi minä hetkenä hyvänsä saattanut katkaista huoltotiet Koivistonniemeltä sillanpäähän.

Etulinjan kulku 13. 3. 1940 ilmenee kuvasta 5.

YHDISTELMÄ

A. JOHTAMINEN

Komentosuhteiden järjestelyyn liittyneet vaikeudet olivat tunnusomaisia koko Viipurinlahden taisteluvaiheen ajan. Uuden rintaman ylimässä johdossa sekä sen alistussuhteissa tapahtui viisi merkittävää muutosta 18. 2.—8. 3. välisenä aikana. Tällä perusteella voidaan päätellä, että alue ei "kelvannut" kenellekään. Tarkoituksenmukaisten komentosuhteiden muodostamiseksi suoritettiin tavallaan kokeiluja, joita tehtiin tilanteessa, mikä ei ollut lainkaan otollinen tällaiselle toiminnalle. Pääaseman torjuntavaihe lienee aikanaan siinä määrin sitonut kaiken mielenkiinnon, että muu jäi riittävää huomiota vaille. Viipurinlahden kohdalla tämä korostui erityisesti siksi, että alue ei sisältynyt riittävän ajoissa Kannaksen Armeijaan.

Komentosuhdejärjestelyjen vaikeudet heijastuivat myös alempiin portaisiin, mikä erityisen selvänä ilmeni Vilajoen—Vilaniemen alueella. Joukon tehokkaan toiminnan perusedellytyksenä on, että se tietää kuka sitä johtaa. Komentajia ja päälliköitä on helppo vaihtaa, mutta seurannaisilmiot näkyvät kauan kyseisen joukon toiminnoissa. Esimerkiksi Vilaniemen taisteluvaiheen ajalta voidaan taisteluun osallistuneiden joukkojen sotapäiväkirjoista todeta, etteivät joukot tienneet, kuka milloinkin oli vastuullinen johtaja.

Vanhakylään 9. 3. saapuneen 1. Prikaatin myöhempi käyttö havainnollisti johtamiseen liittyneitä vaikeuksia. Seuraavana päivänä prikaati hajosi Nisalahden ja Rasalahden väliselle alueelle milloin kenenkin käskystä tekemään vastahyökkäyksiä eri suuntiin pataljoonan voimin. Esimerkiksi 11. 3. sai prikaatin I Pataljoona klo 09.10—17.00 välisenä aikana neljä eri käskyä suorittaa vastahyökkäyksiä, jotka kaikki edellyttivät siirtymistä ja ryhmittymistä¹⁾). Vastahyökkäystehtävät perustuivat useimmiten tarkoituksellisesti annettuihin vääriin tietoihin. Rintamavastuussa olleet joukot pyrkivät kuvaamaan mitättömät painaumat läpimurroiksi. Ainahan oli pieni mahdollisuus päästä vastahyökkäykseen liittyen irti rintamavastuusta.

Prikaatin esikunta ryhtyi laatimaan viivytyssuunnitelmaa 4. Divisioonan lohkolle²⁾), samanaikaisesti kun Ryhmä Bergin lohkolle pyrit-

tiin improvisoimaan johtamiskykyisiä esikuntia. Ei ollut tarkoituksenmukaista, että pataljoonarunkoinen Osasto Varko johti kuutta ja rykmenttirunkoinen Osasto Berg kahdeksaa pataljoonaa. Jo Lähteen murtoa seuranneet tapahtumat osoittivat, että reserviin tulee sisältyä joukkojen lisäksi myös johtamiskykyisiä esikuntia tarpeellisine viesti- ja huoltojoukkoineen.

B. RANTAVIIVAN PUOLUSTUS

Joukon ryhmittäessä puolustukseen saareen tai mantereen rannalle käskettiin rantaviiva yleensä pääpuolustuslinjaksi. Tämä oli suoranaista heijastusta silloisista jalkaväen ohjesäännöistä, jotka korostivat pitkän ampuma-alan merkitystä. Näin ryhmittyneellä joukolla ei ollut yleensä vaikeuksia venäläisen kiväärijalkaväen hyökkäyksen torjumisessa. Torjutun hyökkäyksen jälkeen ajoivat panssarit paikalle ja niiden todettua puolustajan kyvyttömyyden panssarintorjuntaan tuhosivat ne järjestelmällisesti puolustajan konekiväärit, mikä merkitsi puolustuksen luhistumista. 4.Divisioonan lohkoilla rantakalliot vähensivät panssarivaunujen toimintamahdollisuuksia. Panssarien asemesta puolustaja joutui rantaviivalla venäläisen tykistön parhaalle maalialueelle. Rantaviivan jäykän puolustamisen varjopuolet kyllä tunnettiin, mutta muutaakaan vaihtoehtoa ei ollut vastahyökkäysten yleensä epäonnistuessa. Silloisen pataljoonan organisaatio kyllä soveltui metsätaisteluun, kun sen sijaan rannikolla se oli vähemmän tarkoituksenmukainen pataljoonan tehokkaan tulialueen rajoittuessa pariin sataan metriin. Kokoonpanosta puuttuivat kranaatinheittimet ja panssarintorjunta-aseet, joilla vihollisen kuluttaminen olisi voitu aloittaa huomattavasti kauempaa.

Jalkaväen tehokkaan tulialueen mitättömyyteen liittyi läheisesti myös Koivistonniemen jatkeella olleiden suurten saarien pitämisyritys. Tuskin venäläisille olisi aiheutunut suurtakaan haittaa, vaikka Teikarsaareissa olisi ollut rykmentti suomalaisia. He olivat oivaltaneet jo tässä vaiheessa saarten kiertämismahdollisuudet. Saarien merkitys olisi ollut aivan toinen, mikäli puolustajalla olisi ollut kenttätykistöä, ampumatarvikkeita ja viestivälineistöä. Merialueen puolustus olisi tällöin voitu siirtää tykistön vastuulle. Tulkoon tässä yhteydessä myös mainituksi, että

Lentorykmentti 4:n seitsemässä vuorokaudessa käyttämän pommimäärän paino vastasi raskaan patteriston 2.5 tuliannosta, jonka patteristo olisi ampunut vuorokaudessa.

C. VOIMASUHTEET SOTATOIMIEN PÄÄTTYESSÄ

Kuva 5 ilmentää voimasuhteita Viipurinlahdella 13.3.1940. Karttaan ei ole sisällytetty venäläisiä panssarijoukkoja eikä ilmavoimia.

Jalkaväkirykmenttien 11 ja 12 lohkoilla oli rintamavastuussa viisi pataljoonaa, yhden pataljoonan osia (III/JR 9) ja komppanian vahvuinen Osasto Kärnä. Reservinä oli neljä pataljoonaa. Venäläisiä voimia oli vastaavalla loholla rintamassa 8—10 pataljoonaa ja reservissä 10—12 pataljoonaa, kun otetaan laskuperusteeksi yhtymän 10 orgaanista pataljoonaa. Tykistön voimasuhde oli vastaavasti 4 patteriston ja patterin tuli 10 patteriston tulta vastaan.

Rauhan solmimisen aikoihin olivat suomalaiset rykmentit fyysisen kestävytyksensä rajoilla. Jalkaväkirykmenttien 11 (—I Pataljoona) ja 12 taisteluosien vahvuudet olivat 400 ja 750^a). Jälkimmäisen rykmentin taisteluosien vahvuus lienee ollut myös lähellä kokonaisvahvuutta, sillä huollosta saatiin 12.3. kokoon 49 miestä, kun tätä ennen oli huoltoa kevennetty jo kahdesti. Rykmentti olisi todennäköisesti voinut pitää asemansa vielä päivän tahi pari. Tervajoenlahden molemmin puolin ryhmittynyt Jalkaväkirykmentti 68 olisi tuskin jaksanut torjua yhtäkään hyökkäystä, sillä rykmentti ei koko sodan aikana toipunut epäedullisissa olosuhteissa Kämäränharjulla saamansa tulikasteen aiheuttamista järkytyksistä. Näennäisen runsaista reserveistä olivat vain 1.Prikaatin pataljoonat nopeisiin vastaiskuihin kykeneviä.

Viipurinlahden puolustuksen painopistesuunnassa Vilajoen ja Nisalahden välisellä alueella oli rintamavastuussa Rannikkoryhmän ja Haminan ryhmän joukkoja 14 pataljoonaa ja reservissä 12 pataljoonaa. Vastaavalla alueella oli kolme venäläistä yhtymää, joissa pataljoonia oli yhteensä 30. Ottaen kuitenkin huomioon sillanpään supeuden sekä sen tiestön näistä voimista mahtui kerralla rintamaan vain neljä rykmenttiä eli 12 pataljoonaa vahvennuksineen. Näillä perusteilla voitaisiin

helposti otaksua, että tällä suunnalla ei tilanne olisi ollut kriittinen. Suomalaisilla ei kuitenkaan niissä oloissa ollut mahdollisuuksia tehokkain vastatoimenpiteisiin, sillä Ryhmä Bergin alueella taistelleet pataljoonat olivat käytännössä vailla yhtenäistä johtoa. Johtoportaat kyllä tiesivät joukkojen nimet, mutta niiden sijainti oli osaksi tuntematon. Reserviin irroitetuilla pataljoonilla ei ilman tuntuva täydennystä olisi ollut merkittävää taisteluarvoa. Täydennykseen ei taas silloisissa oloissa ollut mahdollisuuksia.

Rannikkotykistö muodosti alunalkaen Vilajoenlahden alueen raskaan kaaritulen rungon. Sotatoimien päättyessä voitiin painopistealueen puolustusta tukea vain Ristinien järeän patterin toisella putkella. Silläkin oli ammuttu lähes 300 laukausta, joten tuli oli vain häirinnän luonteista. Satamaniemen raskaan patterin tuli ei kantanut Vilajoen kylään. Sodan viimeisinä päivinä saapuivat vahvennukseksi Kenttätykistörykmentti 22:n patteristo sekä Ratsastava Patteri.

Alueen tykistölaskelmiin ei ole sisällytetty jäykkälavettista kalustoa, sillä sen käyttöarvo tehokkaasta kranaatista huolimatta oli vähäinen. Päämaja kuljetti alueelle runsaasti tätä tykkikalustoa, ja siitä olisi pitänyt muodostaa ampumaan kykeneviä yksiköitä repimällä rintamavastuussa olleista joukoista rannikkotykkimiehiä niille miehistöksi. Tuskin voidaan ajatella perustamista vaikeammassa oloissa.

Viipurinlahden rintamalle keskitetyt suomalaiset jalkaväkijoukot olivat kolmen laatusia

- muilta rintamanosilta irroitettuja sodan kuluttamia ja kouluttamia joukkoja,
- rannikkopuolustuksesta irroitettuja, YH-vaiheessa perustettuja ja sotakokemusta omaamattomia joukkoyksiköitä tai
- sodan viime vaiheessa koulutuskeskuksista ja rannikkopuolustuksen joukoista irroitetuista osista muodostettuja joukkoyksikön tapaisia osastoja.

Erityisesti kiintyy huomio YH-vaiheessa perustettujen rannikkopuolustuksen joukkojen heikkoon suorituskykyyn. Etäälle selustan turvalliselle rannikolle ryhmittyneiden joukkojen koulutus lienee hyvistä mahdollisuuksista huolimatta pahoin laiminlyöty, mikä sittemmin kostautui katkerasti. Mikäli pataljoonien pysyttäminen selustan rannikon osuuk-

silla olisi todella ollut tähdellistä, näitä joukkoja olisi tullut ainakin aika ajoin vaihtaa pahoin kuluneisiin rintamapataljooniin. Ilmeisesti meren jäätyminen jälkeen joukot olisi voitu siirtää sotatoimialueelle. Nyt sen sijaan tapahtui siten, että perustamisen jälkeen pataljoonat ”uonhuivat” ja vasta todellisessa kriisivaiheessa, kun joukkojen tarve oli suuri, ne jälleen löytyivät. Tämä vaara saattaa useinkin liittyä paikallisjoukkojen käyttöön.

Useassa yhteydessä on mainittu rauhan solmiamisen katkaissaan Viipurinlahden rintamalla aloitetut laajan vastahyökkäyksen valmistelut. Käytännössä tällaisen toteuttaminen niissä oloissa olisi kuitenkin ollut erittäin vaikeata. Tavan takaa sitoutuivat paikalle saapuneet lisävoimat suomalaisen johdon tahdosta riippumatta alati toistuneiden paikallisten kriisien selvittelyihin. Menestyksellinen vastahyökkäys olisi niinikään edellyttänyt että improvisoidut komentosuhteet ja huoltoketju olisivat jatkuvasti toimineet moitteettomasti. Myöskään hyökkäyskykyisten joukkojen määrä ei olisi riittänyt kokonaisratkaisun aikaansaamiseen.

Kokonaisuudessaan voidaan suomalaisten puolustusmahdollisuuksista todeta, että Lahtialan—Nisalahden välisellä alueella oli ilmeinen kriisivaihe jo saavutettu. Venäläisten etenemisen hitaus johtui enemmän maastollisista vaikeuksista ja hyökkääjän saamattomuudesta kuin puolustajan vastatoimenpiteistä. Tervajoen—Rasalahden alueella oli kriisi alkamassa, koska lohkolla ei ollut käytettävissä tuoreita voimia. Tilanne ei täällä kuitenkaan ollut vielä uhkaava, sillä 3.Divisioonan päävoimat olivat 13.3. ryhmittyneet Tienhaaran eteläpuolelle.

Talvisodan strategisena yllätyksenä on pidetty odottamattoman vahvojen venäläisvoimien suuntautumista Suomen itärajan yli, jonka torjumiseksi oli käytettävä muun muassa Karjalan kannakselle suunniteltua yhtymää. Päämajan täytyi kokea venäläisten Viipurinlahden operaatio vähintään yhtä suurena yllätyksenä. Tämän uhkan torjumiseksi sitoutui yhtymän asemesta 38 pataljoonaa ja 3.Divisioonan päävoimat. Uuden rintaman muodostumisaika oli puolustajan kannalta mahdollisimman sopimaton, sillä samanaikaisesti käytiin Viipurin ja Vuoksen välisellä rintamalla ratkaisutaistelua Suomen tulevasta kohtalosta, ja täältä irrotettiin pääosa uuden rintaman joukoista. Puolustuksen painopiste oli siirtynyt Viipurinlahden itäpuolelta sen länsipuolelle.

VIITTEET

- I Luku**
1. KanAE:n kirj n:o 918/III/2/13. 12. 39
 2. VLo:n kirj n:o 1399/I a sal/14. 12. 39
 3. II AKE:n kirj n:o 299/III/54 sal/15. 2. 40
 4. Öhquist s 233
 5. Lyytinen ss 92—93
 6. II AKE:n kirj n:o 307/III/54 sal/18. 2. 40
 7. Öhquist ss 235—237
 8. I/JR 11:n taistelukertomus
 9. Kenraalimajuri Kirpitschnikovin selostus
 10. JR 12:n taistelukertomus
 11. Öhquist s 283
 12. I/JR 11:n sotapäiväkirja
 13. Öhquist ss 233—234
- II Luku**
1. Sotilasaikakauslehti 1/1967
 2. Kenraalimajuri Kirpitschnikovin selostus
 3. KanAE:n kirj n:o 1206/III/2/25. 2. 40
 4. Lyytinen s 104
 5. KanAE:n kirj n:o 1258/III/2/28. 2. 40
 6. KanAE:n puhelinsanoma 7. 3. 40
 7. KanAE:n kirj n:o 1174/III/2/24. 2. 40
 8. KanAE:n kirj n:o 1258/III/2/28. 2. 40
 9. Lyytinen s 110
 10. JR 11:n taistelukertomus
 11. Lyytinen s 112
 12. KanAE:n puhelinsanoma RRE:lle 2. 3. 21.15
 13. P Hällforsin sotapäiväkirja
 14. Kenraaliluutnantti Öhquistin haastattelu
- III Luku**
1. JR 11:n taistelukertomus
 2. JR 10:n sotapäiväkirja
 3. RRE:n puhelinsanoma 3. 3.
 4. II/JR 10:n sotapäiväkirja
 5. RRE:n sotapäiväkirja
 6. RRE:n sotapäiväkirja
 7. Lyytinen s 191
 8. P Hällforsin taistelukertomus
 9. RRE:n sotapäiväkirja
 10. II/JR 10:n ja ErP 19:n sotapäiväkirjat
 11. KvOs 4:n sotapäiväkirja
 12. Lyytinen s 168
 13. P Hällforsin taistelukertomus
 14. II/JR 10:n taistelukertomus
 15. JR 9:n sotapäiväkirja
 16. 4.DE:n kirj n:o 520/III/50 sal/7. 3. 40
 17. Ilmapuolustus Suomen ja NL:n sodassa 1939—1940
 18. Saurander: Österbottnisk bataljon ss 157—158
 19. 4./II/JR 10:n sotapäiväkirja
 20. Osasto Varkon taistelukertomus
- Yhdistelmä**
1. I/1.Pr:n sotapäiväkirja
 2. 1.PrE:n sotapäiväkirja
 3. 4.DE:n kirj n:o 530/III/50/10. 3. 40

LAHTEET

Kirjallisuus

- Gallen, J
Tionde regement
- Gardberg, E
Adertonde avdelta Bataljonen
- Halsti, W
Talvisota
- Järvinen, Y
Suomalainen ja venäläinen taktiikka talvisodassa
- Lyytinen, A, Reponen, T, Pohjavirta, Y, Hukari, E,
Koivisto ja Viipurinlahti
- Mannerheim, G
Muistelmat
- Rannikkotyökistön vuosikirja 1945
- Säurander, A
Österbottnisk Bataljon (I/JR 9)
- Assä-Rykmentti ry
Hatjalahdelta Viipurinlahdelle
- Ohquist, H
Talvisota minun näkökulmastani

Aikakauslehdet

- Sotilasaikakauslehti 1/1967
- Seppälä, H, Kilkki, P
Neuvostoliiton maavoimat talvisodassa 1939—1940

Aikaisemmat tutkimukset

- Aaltonen, M
II AK:n puolustuksen suoritus Karjalan kannaksella helmi-maaliskuussa 1940
SKK:n oppilasesitelmä
- Tuominen, T, Hiltunen, A
Viipurinlahden puolustusjärjestelyt ja puolustuksen suoritus 28.2.—13.3.1940
SKK:n oppilasesitelmä
- Sovijärvi, U-V
Suomen puolustuskyky ja erityisesti taistelujoukkojen tila maaliskuun alkupuoliskolla v 1940
SKK:n diplomityö
- Tiainen, I
Strategisen puolustuksemme kokonaissuoritus talvisodassa
SKK:n luentomoniste

Muut lähteet

- Rannikotapahtumat talvisodassa
Sotahistoriallinen Tutkimuslaitos
- Tietoja venäläisten voimista talvisodan aikana
Sotahistoriallinen Tutkimuslaitos

Kenraalimajuri Kirpitschnikovin selvitys 43.D:n toiminnasta talvisodassa
 Sotahistoriallinen Tutkimuslaitos
 Tutkimustyössä ilmenevien joukkojen ja esikuntien asiakirjat
 Sotahistoriallinen Tutkimuslaitos

Haastattelut

Simelius, S jalkaväenkenraali evp
 4.D:n esikuntapäällikkö
 Öhquist, H kenraaliluutnantti evp
 II AK:n komentaja
 Lyytinen, A eversti evp
 VL:n komentaja
 Rauhaniemi, S V R eversti
 Satamaniemen patterin päällikkö
 Berg, R eversti evp
 Ryhmä Bergin komentaja

Military operations on the Gulf of Viborg in February—March, 1940

In the beginning of the Winter War, the so-called Viborg Section, which was formed of the troops of the immobile coast artillery under the Commander-in-Chief Naval Forces, was grouped to defense the Gulf of Viborg.

Its task was to repel the attacks of the Soviet Navy to the Gulf of Viborg as well as to protect the right flank of the II Army Corps grouped in the western part of the Main Position (Pääasema) on the Karelian Isthmus. The sea area having been frozen the nature of the task changed, and the coast artillery supported the battle of the army in the manner of the field artillery.

The Finnish defence having been broken in the Main Position, the Supreme Commander, on the 15th February, 1940, ordered the II Army Corps to withdraw and to group themselves to a position further back. This phase of the battle lasted until 22.2. The 7th Russian Army concentrated its attacks, instead of the city to its northeastern side, against the expectations of the Finns. The Russians tried to occupy Viborg through an extensive two-sided operation, because two army corps joined the operation over the Gulf of Viborg. These battles on the Gulf of Viborg are reviewed in this article, which is based on the writer's study made with the support of a scholarship granted by Suomen Sotatieteellinen Seura.

The Finnish troops defending the western side of the Main Position were moved to a defensive position on the eastern coast of the Gulf of Viborg. The task of the 4th Division was to keep the westernmost part, the Middle Position (Väliasema) as well as the island of Uuras. The road connections with Koivisto were already cut off. A reinforced regiment joined now the coast artillery already there. The task of the fighting unit was to bind the strength of the Russian troops forcing their way northwards as well as to paralyze the road-traffic through the fire of coast artillery. The battles in the defensive position of the Gulf of Viborg went on until the beginning of March despite of the fact that the Russians invaded the islands of Koivisto as early as 22.2.

In order to unify the leadership of the new part of front which was about to take form, a commanding unit, corresponding to army corps, the Coastal Group, was formed 28. 2., consisting of the 4th Division and the Viborg Section. The task of the group was to repel the military operations of the Russians directed over the Gulf of Viborg. Because of the phase of war then prevailing, the new staff could not avail itself of the usual maintenance and signal units, which means that the operation had to be improvised right from the beginning. The point of the main effort of the defence of the Coastal Group was on the section of the 4th Division, where the success of the Russians would soonest have threatened the connections leading westwards of Viborg. The troops of the Viborg Section consisted in the first place of separate battalions and troops organized to resemble those. It was believed that the ice field would be sufficiently vast to hinder the Russians from advancing.

In the operations on the Gulf of Viborg the task of the 10th Russian army corps, which consisted of 2 divisions, was to break the defence of the 4th Division and to go on to the western side of Viborg. The 28th army corps, which consisted of 3 divisions and 2 Armoured Brigades attacked in the point of the main effort on the Viborg Section. The operation started 4. 3.

The 10th army corps reached the coastal line, where it had a few trivial bridgeheads, by the 13th March, when peace was concluded. The 4th Division would have been able to go on fighting a few more days. The situation here was, however, not threatening, as far as the Finns were concerned, because the main forces of the 3rd division, which was originally grouped to protect Viborg, were moved near the left flank of the Coastal Group.

The large number of the Russian troops was surprising. Despite of the considerable reinforcement to the area the Russian attack could not be repelled. When the military operations took end, the breakthrough had already taken place, although the Russians, who were utterly exhausted after the battles, were not able to avail themselves of the victories won. The Russians surprised the Finnish leadership through their operation on the Gulf of Viborg. At the same time when a decisive battle was fought on the front between Viborg and Vuoksi, all troops and material available had to be sent to the new front. The point of main effort of defence was moved from the eastern side of the Gulf of Viborg to its western side.